

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

**MEEDIA RAAMID KEERULISTE ÜHISKONDLIKE
NÄHTUSTE KAJASTAMISEL PÄEVALEHTEDES:
ÜHISKONDLIKU KOKKULEPPE KÄSITLEMINE
AJALEHTEDES EESTI PÄEVALEHT JA POSTIMEES**

Bakalaureusetöö (4 AP)

Hele Ojaveer

Juhendajad: Dotsent Triin Vihalemm
Dotsent Halliki Harro-Loit

Tartu
2006

Sisukord.....	4
1. Teoreetilised alused.....	7
1.1. Kaasaegse massimeedia roll kodanikuühiskonna kujundamisel.....	7
1.2. Kõneaine kujundamine.....	10
1.3. Meedia raamistamise kontseptsioon.....	12
1.4. Ühiskondlik kokkulepe kui keeruline ühiskondlik fenomen.....	13
1.4.1. Ühiskondliku kokkuleppe fenomeni ajaloolis-filosoofilised juured.....	13
1.4.2. Eesti ühiskondliku leppe fenomen.....	15
1.5. Vahekokkuvõte.....	16
2. Uurimistöö probleem ja küsimused.....	17
3. Uurimistöö andmeallikad ja läbiviimise meetodid.....	19
3.1. Andmeallikad ja nende valiku põhjendus.....	19
3.2. Kontentanalüüsi läbiviimise meetodid ja kategooriate kirjeldus.....	20
4. Uurimistulemused.....	27
4.1. Kuidas päevalehed esitavad ühiskondlikku lepet kui kõneainet.....	27
4.1.1. Milline on ühiskondlikku lepet käsitlevate artiklite ilmumissagedus.....	27
4.1.2. Milline on ühiskondliku leppe teemaliste arvamus- ja uudislugude osakaal.....	29
4.1.3. Milline on ühiskondliku leppe teemaliste artiklite paigutus lehenumbris.....	31
4.1.3.1. Kuidas fokuseeritakse ühiskondlikku lepet artiklite paigutusega.....	31
4.1.3.2. Kuidas fokuseeritakse ühiskondlikku lepet esiküljeviidete, artiklilt artiklile viitamise ja seotud lugude kaudu	32
4.1.3.3. Milline on märksõnade “rahvuslik (kokku)lepe” ja “ühiskondlik (kokku)lepe” esinemissagedus artiklite olulistest osades	33
4.2. Kuidas päevalehed ühiskondliku leppe teemat kontekstualiseerivad	35
4.2.1. Kes esitavad ühiskondliku leppe teemat meedias	35
4.2.1.1. Kes on ühiskondliku leppe teemaliste artiklite autorid	35
4.2.1.2. Kes on ühiskondliku leppe teemalistes artiklites kõneisikud ja kes on allikad	36
4.2.1.3. Kes on kujutatud uudislugude juures oleval fotol	37
4.3. Milliste teemade ja probleemidega ühiskondlikku lepet seostatakse	40
4.3.1. Millised teemad meediarepresentatsiooni käigus esile tõusevad.....	40
4.3.1.1. 2001.aasta: majanduslike eesmärkide esilekerkimine	40
4.3.1.2. 2002.aasta: ühiskonna jätkusuutlikku arengu kava vajaduse rõhutamine.....	42
4.3.1.3. 2003.aasta: erinevad teemad (4).....	44
4.3.1.4. 2004.aasta: Eesti peaks võtma suuna teadmispõhisele ühiskonnamudelile	50

4.4. Milline on päevalehtedes väljendatud hoiak ühiskondlikku leppesse	51
4.4.1. Milline on artiklite pealkirjades väljendatud hoiak	51
4.4.2. Milline on artikli autori hoiak ühiskondlikku leppesse.....	52
5. Järeldused ja diskussioon	54
Kokkuvõte	64
Summary	68
Kasutatud kirjandus	72
Kasutatud andmeallikad	74
Lisad:	
1. Ülevaade Iirimaa ühiskondliku kokkuleppe sõlmimise etappidest	81
2. Andmeallikate kodeerimisleht	84
3. Ülevaade Eesti Päevalehes ja Postimehes aastatel 2001 -2003 kajastatud Eesti ühiskonnas aset leidnud olulistest sündmustest.....	87

Sissejuhatus

Meedia ühe olulise funktsiooni - olla informeeriv – kõrval on tänapäeval lisandunud ka meedia kui avalikkuse välja (Bourdieu 2003) looja funktsioon, täita inimeste sotsiaalse aktiivsuse ja sootsiumi vaimse keskkonna kujundaja rolli. Mida rohkem inimesed veedavad aega meediat jälgides, seda enam mõjutab meedias käsitletavate teemade hulk nende teadmisi ja arusaamasid.

Professor Marju Lauristin on rõhutanud meedia kui vahendaja rolli kodanikuühiskonna kujundamisel, kuna meedia vahendusel saab õhutada inimeste sotsiaalset aktiivsust ja toetada avalikku arutelu ühiskonnas (Lauristin 2000). Võrreldes Eesti ajakirjandust iseseisvumisperioodil ja täna, on täheldatud selle muutumist avatud diskussiooni kandjast normatiivsete tekstide ja žanrite vahendajaks, mille tulemusena on meedia analüütilisus asendunud erinevate huvigruppide võitlusega avalikkuse väljale pääsemise ja olemasolevate nähtuste ja protsesside defineerimise nimel (Lõhmus, PM 2002).

Viimase väite kinnituseks leiab Eesti ajakirjandusest mitmeid näited, kus meedia on ühiskonna jaoks tähtsaid teemasid käsitledes keskendunud pigem üksikute väidete/konfliktide esile tõstmisele kui probleemi laiemale ja põhjalikule analüüsimisele. Nii näiteks jäid meedias Eesti tunnusmärgi “Welcome to Estonia” väljatöötamisest peamiselt kõlama etteheited miljonite raiskamisest ja euroliiduga ühinemise eel lubati rahvale palju seksikaid mehi ja hurjutati neid, kes suhkru- ja banaanikilo hinnatõusu silmas pidades kitsarinnaliselt oma igapäevaseid huvisid ühiskonna omadest prioriteetsemaks peavad. Samas ei räägitud midagi mõnede toiduainete üleliigsete laovarude korral Eestit ähvardavatest trahvidest.

Siinkirjutaja ja Gerli Nurga seminaritööna (Ojaveer ja Nurk 2004) valminud ühiskondliku kokkuleppe¹ meediarepresentatsiooni pilootanalüüsi tulemus kinnitas samuti meedia keskendumist nimetatud leppe kui Eesti ühiskonna tulevikku ja arengut puudutavate väga erinevate probleemideringi - ja seetõttu keerulise ühiskondliku nähtuse -, üle arutlemise asemel poliitiliste erakondade vahelisele võimuvõitlusele (Ojaveer ja Nurk 2004).

Kuivõrd ühiskondliku kokkuleppe näol on tegemist kõiki ühiskonnagruppe haarava nähtusega, peaksid siinkirjutaja arvates leppe diskussioonist haaratud olema võimalikult paljud ühiskonnagrupid. Bourdieu arvates on avaliku foorumi funktsioneerimise tagamine ajakirjanduse ülesanne (Bourdieu 2003). Samas on ühiskondlik lepe meediakajastamiseks keeruline objekt kuna koosneb üldiselt mitmest etapist ja hõlmab paljusid rühmi.

Käesolev bakalaureusetöö jätkab eelpool nimetatud seminaritööga alustatud ühiskondliku leppe meediakajastuse analüüsimist ja peamine uurimisküsimus on, kuidas Eesti üleriigilised eestikeelsed päevalehed Eesti Päevaleht ja Postimees ühiskondliku kokkuleppe teemat ajavahemikul 23.02.2001 – 22.11.2004.a. raamistasid?

Töö jaguneb üldjoontes kaheks: esimene osa kujutab endast analüüsi, kuidas Eesti Päevaleht ja Postimees ühiskondlikku lepet kujutasid kui kõneainet ja teine vaatleb, kuidas nimetatud väljaanded ühiskondlikku lepet kontekstualiseerivad ja milliseid teemasid uudisväärtustavad.

Bakalaureusetöö teoreetiline peatükk jaguneb erinevateks alapeatükkideks: esimene refereerib olulisemaid teoreetilisi seisukohti kaasaegse meedia kui avaliku sfääri rollist kodanikuühiskonna kujundamisel; teine tutvustab lühidalt kõneaine kujundamise ja raamistamise kontseptsioone.

¹ Mõisted „rahvuslik (kokku) lepe”, „ühiskondlik (kokku)lepe” ja „lepe” on käesolevas bakalaureusetöös kasutusel sünonüümidena

Seejärel selgitatakse, miks on põhjust rääkida ühiskondlikust kokkuleppest kui keerulisest ühiskondlikust nähtusest, ning tutvustatakse lühidalt ühiskondliku leppe ajaloolis-filosoofilisi käsitlusi ja Eesti ühiskondliku leppe ning sellele eeskujuks seatud Iiri rahvusliku leppe valmimise protsesse.

Bakalaureusetöö teises peatükis on sõnastatud käesoleva uurimistöö probleem, uurimisküsimused ja – ülesanded, ning kolmandas kirjeldatakse uurimustöös kasutatud metodoloogiat, valimi moodustamise andmeallikaid ning kategoriseerimise kriteeriume.

Neljandas peatükis on uurimistulemused kokku võetud uurimisküsimuste struktuuri ja esitamise järjekorda silmas pidades. Parema ülevaatlikkuse huvides on uurimistulemused jagatud neljaks alapeatükiks: esimeses antakse ülevaade selleks, kuidas päevalehed esitasid ühiskondliku lepet kui kõneainet, teises esitletakse tulemusi, kuidas päevalehed ühiskondliku leppe teemat kontekstualiseerisid ja kolmandas tuuakse välja teemad, millega päevalehed lepet kõige rohkem seostasid, keda representeeriti osapooltena ja kes olid kõneisikud.

Viimases alapeatükis antakse ülevaade, milline on artiklite pealkirjade tonaalsus ja milline artiklite autorite suhtumine ühiskondliku leppe fenomenini.

Töö tulemused on leitud andmeallikate analüüsimisel alapeatükis 3.3 kirjeldatud metodoloogia järgi. Selgema ülevaatlikkuse andmiseks on tulemused vajadusel esitatud ka visualiseeritult.

Viiendas peatükis on kokkuvõtvalt sõnastatud käesoleva bakalaureusetöö olulisemad järeldused, mida töö autor on diskussiooni korras täiendanud omapoolse hinnanguga.

Täna väga oma juhendajaid Triin Vihalemma ja Halliki Harro-Loiti, töö retsensenti Külliki Kortsu ning ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna raamatukoguhoidjat Maio Vanikot käesoleva töö valmimisele kaasa aitamise eest.

1. Teoreetilised alused

1.1 Kaasaegse massimeedia roll kodanikuühiskonna kujundamisel

Mitmete uurimuste tulemused näitavad, et kaasajal veedab üha suurem osa inimesi väga palju aega meediat jälgides, ja sellest võib järeldada, et enamikku sellest, mida me teame, teame meedia kaudu (McCombs & Shaw 1997). Jürgen Habermas (2001) on massimeediat nimetatunud kaasaegseks avalikuks foorumiks või avalikuks sfääriks, mida 18.sajandi kohvikute ja salongide ajastu avalikust sfäärist eristab kommunikatsioon viis: interpersonaalne diskussioon eliidi hulgas on asendunud massikommunikatsiooniga (McQuail 2004: 141).

Curran (1996) leiab, et kaasaegse avaliku sfääri peamine idee on tagada laialdane juurdepääs üldist huvi puudutavale olulisele informatsioonile, kus meedia pakub kodanikele avaliku arutelu jaoks areeni ja toimuv diskussioon on vaba domineerimisest ja kõik osalevad arutelus võrdsel alusel (Curran 1996: 82, McQuail 2004 kaudu). Habermas (2001) on selle väite suhtes skeptiline ja arvab, et suure tõenäosusega meedia, tulenevalt erinevatest majanduslikest, individuaalsetest, organisatsioonilistest jms. põhjustest, pigem manipuleerib avalikkusega kui aitab kujuneda ratsionaalsel arvamusel (McQuail 2004: 142).

Avaliku sfääri idee sobib hästi kokku kodanikuühiskonna mõistega. McQuail (2004) defineerib kodanikuühiskonda kui ühiskonnamudelit, milles privaatsfäär, riik ja kolmas sektor ehk kodanike vabatahtlikud ühendused on kõik võrdselt esindatud ja saavad kõik vabalt tegutseda (McQuail 2004: 444). Kodanikuühiskonna kõige olulisemaks vahendavaks institutsiooniks on vaba, avatud ja mitmekesine meedia (McQuail 2004: 142).

McQuail (2004) väite, et kodanikuühiskonnas on kõikidele ühiskonnaliikmetele on tagatud võimalus oma sõnumit meedias avalikult edastada, vaidleb vastu Heikki Luostarinen (1996), kelle arvates on neid funktsioone väga keeruline täita, kuna tänu uutele tehnoloogiatele on järjest enam põhjust rääkida meediast kui tööstusest ja informatsiooni muutumisest kaubaks. Luostarinen (1996) väidab, et tänu sellele saavad

informeeritumad ja meediale ligipääsu omavad isikud võimaluse meedia kaudu mõjutada neid, kelle kasutuses olev teave on vähene või ebaoluline (Luostarinen 1996:14 Leemet 2001 kaudu).

Seega on põhjust rääkida „meedia poolt konstrueeritud avalikku sfäärist” Schultz (1997), mille kohaselt massimeedia omandab kaasaegse poliitilise süsteemi toimimises keskse rolli. Schultzi arvates on põhjuseks poliitiliste koosolekute vähenemine kaasajal ning kõige rohkem mõjutab see televisiooni ja trükiajakirjandust kui kodanike ühise kogemuse ja informatsiooni ning ideede saamise olulisemaid allikaid (McQuail 2004: 142).

Demokraatlikes ühiskondades tekitab meedia ja poliitikute vahel pingeid küsimus, kui palju ja mis liiki tähelepanu saab poliitiline tegevus meedias ning kuidas on esindatud vähemused (McQuail 2004: 249). White’i (1950) ja Shoemaker’i (1991) väitel on selle eelduseks „väravavalve” ehk uudislugude valiku protsess, kus uudistemeedia peab otsustama, millised sündmused lubada läbi meedia väravate nende uudisväärtuse² jt kriteeriumite alusel (McQuail 2004: 454). Galtung’i ja Ruge’ (1965) väitel on sündmustel seda suurem võimalus saada uudiseks, mida enam need sündmused sobivad teatud organisatsiooniliste, kultuuriliste ja ideoloogiliste kriteeriumitega. Näiteks Põhja- Euroopas on uudisväärtus eelkõige eliidi hulka kuuluvate inimestega, eliitrahvuste ja negatiivsete juhtumitega seotud sündmustel (Caltung & Ruge 1986; McQuail 2004 kaudu).

Seoses uudiste sisu valiku ja selle võimaliku mõjuga auditooriumile kerkib esile küsimus informatsiooni uudistes esitamise vaatenurgast (*news angle*) ehk raamistamisest (McQuail 2004:307). Ajakirjanduslikus kontekstis tähendab „raamistamine” sündmustele teatud uudisväärtuse abil tähenduse andmist (McQuail 2004: 307).

² Uudisväärtus on uudistetoimetustes ajakirjanike ja toimetajate hulgs kasutusel olevad kriteeriumid, mida rakendatakse otsustamisel, kas konkreetsest objektist teha uudis või mitte. Kommertsmeedias oleneb uudisväärtus sellest, kas konkreetne objekt huvitab auditooriumi või mitte. Uudisväärtust võivad mõjutada ka sellised lisategurid nagu ainese sisuline tähtsus või mõjukate survegruppide huvi (McQuail 2004 :453)

Raamistamisega on lähedalt seotud kõneaine kujundamine kui meedia mõju protsess ja üks viis taustsüsteemi loomiseks. Kõneaine kujundamine tähendab avalikkuse teadvuse mõjutamist uudiste, teemade, isikute ettekavatsetud või kavatsemata suhtelise esiletõstmisega uudistes (McQuail 2004). Oletatakse, mida suurem on meedia mõju, seda suuremat tähtsust auditoorium sellele temale omistab (McCombs & Shaw 1997).

Käesolev bakalaureusetöö uurib, kuidas Eesti Päevaleht ja Postimees ühiskondliku leppe teemat kõneaine kujundamise ja kontekstualiseerimise tasandil raamistasid.

Töö ei käsitle kõneaine kujundamise ja kontekstualiseerimise mõju auditooriumile.

1.2 Kõneaine kujundamine

Teoreetikud eristavad meedia lühiajalise efektina kuut liiki mõjusid: propaganda, individuaalse vastuse, meediakampaania, agenda-settingu ehk kõneaine kujundamise ja raamistamise ehk kontekstualiseerimise mõju (McQuail 2004: 382). Gurevich & Levy (1986) väidavad, et suur osa uudiseid esitatakse nende hankimisest ja töötlemisest tulenevas tähenduse kontekstis. Arusaamise lihtsustamiseks on uudised esitatud teatavas temaatilises ja sisulises raamistikus, mida kasutab auditoorium uudiste omapoolseks töötlemiseks metasõnumite (nt külm sõda, rahvusvaheline terrorism) või mingite sarnaste latentset tähendust kandvate sõnumite abil (Gurevich & Levy 1986: 132, McQuail 2004 kaudu).

Meedia mõjude uurijad Maxwell McCombs ja Donald L. Shaw viisid 1960.-ndatel ühes Põhja-Carolina külakeses läbi uurimuse, mille käigus esmalt kaardistasid teatud perioodi jooksul kohalikus meedias viis kõige enam kajastamist leidnud teemat. Seejärel külaelanikke intervjuerides selgitasid välja viis inimestele kõige rohkem muret tekitanud probleemi. Meediapildi ja intervjuude põhjal saadud pingeridade võrdlemisel selgus, et inimesed tähtsustasid neidsamu probleeme, millest ka kohalik meedia kõneles (McComb&Shaw 1997:183). Uurimustöö tulemused andsid põhjust järeldada, et meedia avaldab mõju sellele, mida avalikkus oluliseks peab ning nähtust hakati nimetama agenda-setting'uks ehk kõneaine kujundamiseks, s.t, et eri teemadele pööratava tähelepanu intensiivsusega uudiste kajastamisel mõjutatakse nende teemade aktuaalsuse ja olulisuse pingerida avalikus arutelus (McQuail 2004:383).

Benton ja Frazier (1976) arvates toimub meedia mõju kahel tasandil, ning tulemus sõltub viisist, kuidas meedia teemat käsitleb. Ühel juhul, nõ esimesel tasandil on tegemist kõneaine kujundamisega, mis seisneb selles, et meedia "ütleb ette", missugused teemad on ühiskonna jaoks olulised (*affects the salience of that object on the public agenda*); teisel tasandil toimub raamistamine (*framing*), millel on samuti kaks peamist tähendust: üks viitab viisile, mille alusel ajakirjanikud uudistesisu tavaliselt kujundavad ja kontekstualiseerivad kasutades selleks neile tuttavat taustsüsteemi ja tähendusstruktuuri (McQuail 2004: 451). Raamistamise teine tähendus puudutab selle mõju avalikkusele. Arvatakse, et auditoorium võtab omaks ajakirjanike

pakutud taustsüsteemi ja näeb maailma samamoodi (*affects the way the public thinks*) (Ghanem 1997; McCombs *et al* 1997 kaudu).

McCombs & Shaw näitlikustavad väidet järgmiselt: kui inimene nimetab Pärsia lahe kriisi ühiskonna jaoks oluliseks probleemiks, siis on tegemist kõneaine kujundamise tagajärjel tekkinud mõjuga. Kui aga inimene räägib Pärsia lahe kriisist kasutades seejuures sõjalisi või diplomaatilisi termineid viitab see sellele, et kõneleja jagab ajakirjanike pakutud taustsüsteemi ja näeb maailma samamoodi (McCombs & Shaw 1997).

1.3 Meedia raamistamise kontseptsioon

Scheufele (1999) pakutud meedia raamistamise mudeli järgi tekib mõju kolme teguriterühma – asjast huvitatud allikate ja meediaorganisatsioonide, ajakirjanike ning auditooriumide omavahelise interaktsiooni tulemusena (McQuail 2004: 406). Selle mudeli järgi eksisteerib nimetatud asjaosaliste vahel kolm peamist omavahel seotud raamistamise protsessi.

Esimese etapi konstrueerivad ajakirjanikud ja teised uudisväärusliku teabe loojatega pidevalt kokkupuutuvad töötajad, kes rakendavad sündmuste kajastamisel uudise kriteeriume ja uudise- kesksel vaatenurka. Teises etapis edastatakse esimeses etapis raamistatud (nt küünilisi arvamusi sisaldavad) uudislööd auditooriumile.

Seejärel toimub nende sõnumite retseptsioon ja meediale tagasipeegeldamine auditooriumi raamistikust (kujuneb välja eelnevate raamistike ja häälestuse pinnalt) lähtuvalt, mille tulemusena võivad muutuda auditooriumi hoiakud (nt küünilisuse kasv) ja käitumine (nt mitteosalemise kasv) (McQuail 2004: 406-407).

Pikka aega kestnud vastastikuse mõjutamise tulemusena raamid süvenevad, sest pideva konstrueerimise käigus tõusevad ühed aspektid ja teemad rohkem esile ja teised jäävad märkamatuks tahaplaanile, toimub sündmuste representatsioon, mille tulemusena pärsitakse meedia funktsiooni olla avalikuks aruteluforumiks (Scheufele 1999, McQuail 2004 kaudu).

Eriti torkab see silma keeruliste ja mitmetahuliste teemade, nt ühiskondliku leppe taoliste protsesside kajastamisel.

1.4 Ühiskondlik kokkulepe kui keeruline ühiskondlik fenomen

Ühiskondliku leppe olemuse muudab keeruliseks asjaolu, et leppe saavutamiseks ei piisa ükskõik kui õigest strateegiast, kui seda ei toeta vajalikud struktuurid (st ühiselt aktsepteeritud teadmine leppe ettevalmistamise, vastu võtmise ja realiseerimise kohta) ja kultuur (st rahvuskultuuri, religiooni ja ühiskonnas kujunenud hoiakud). Peale selle jagunevad lepped ametlikult allakirjutatavateks lepinguteks ja „hajusateks” ehk mitteametlikeks kokkulepeteks (Krimpe 2003), ning võivad sisaldada väga erinevaid elemente alates palga- ja töötingimuste kokkulepetest kuni vabatahtlike ühenduste küsimusi lahendavate lepeteni välja.

Krimpe (2003) sõnul tuleb leppe väljatöötamisel arvesse võtta asjaolu, et ühine strateegiline pilt ei kujune osapoolte peetavatel läbirääkimistel, mis paratamatult tõmbaks tähelepanu osapoolte erihuvidele. Seepärast peaks osapooltel ettekujutus olulisematest asjadest olema olema enne lõppvariandi üle läbirääkima asumist (Krimpe 2003:13).

1.4.1. Ühiskondliku kokkuleppe fenomeni ajaloolis-filosoofilised juured

Esimesi märke ühiskondliku leppe ideest leiab juba Thomas Hobbes'i (1588-1679) töedes. Hobbes elas ajal, mil rahvusriigid ei olnud veel tekkinud ja vürstiriigikeste vahel käis pidev sõda, mis laostas ühiskonda ja väsis inimesi. Pideva sõjaolukorra lõpetamiseks soovitas Hobbes luua riigi, s.t fundamentaalsed moraaliseadused rahu saavutamiseks (Hobbes 1985).

John Locke (1632-1704) arendas Hobbes'i mõtet edasi ja soovitas luua mehhanismi tsiviliseeritud valitsemiseks, mis aitaks inimestel tähtsaid otsuseid vastu võtta, vaidlusi lahendada ja sellega end tõhusalt kaitsta (Locke 1993: 262-272).

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) rääkis vajadusest luua ühiskondlik leping (*contract social*), mis kaitseks ja toetaks kogu ühisjõuga iga ühiskonna liikme isikut ja vara. “Ühiskondliku lepingu klauslid peavad olema kõikjal ühed ja samad ja kõigi

poolt vaikides omaks võetud ja tunnistatud – kuni selleni, et ühiskondliku lepingu rikkumise korral võtavad kõik endale tagasi oma esmased õigused ning taastavad oma loomuliku vabaduse kaotades seejuures konventsionaalse vabaduse, mille kasuks nad olid esimesest loobunud” (Rousseau 1998: 29). Rousseau rõhutab, et kõikidele ühesuguste võrdsete tingimuste korral pole keegi huvitatud nende teistele koormavaks muutmisest.

Alates Alexis de Tocqueville’ist (1805-1859) hakatakse rõhutama kodanike tähtsust. Tocqueville’i arvates selleks, et kodanikud aktiivsemalt osaleksid ühiskondlikel aruteludel ja huvituksid parlamendi tööst, on vaja neid ärgitada aktiivsemalt osalema erinevate ühiskondlike küsimuste arutelus (Tocqueville 1995).

Kaasaegse ühiskondliku leppe idee ulatub pealesõjajärgsesse aega, kus majanduslikust kaosest väljumiseks oli tarvis sõlmida lepped tööandjate ja töövõtjate vahel, ja mille sisu puudutas seetõttu eelkõige töö-, töötingimuste ja palgaküsimusi. Hiljem, majanduse kosudes ja kommunismiohu kartuses lisandus lepetesse ka kolmas osapool – riik, mida reeglina esindas poliitiliste parteide enamik (Krimpe 2003).

Tänapäeval on ühiskondlikul leppel täita kaks ülesannet: jõuda võimalikult paljude ühiskonnagruppide nägemust arvestava ühise arusaamani riigi arengust ja aidata luua ühiskonnas toetust riigi arengut toetavate ideede realiseerimiseks ehk siis luua esindusdemokraatiale lisaks täiendavad mehhanismid eri gruppide tahte paremaks realiseerimiseks (Krimpe 2003).

Selgeid ühiskondliku leppe maid siiski eristada ei ole võimalik. Leppe kogemus on olemas nii Põhjamaadel kui Saksamaal, Hollandil ja Austrial, kuid kõige komplekssemalt on teemale lähenenud iirlased. Eesti ühiskondliku kokkuleppe diskussiooni alguses Eestile korduvalt eeskujuks seatud Iirimaa ühiskondlik kokkulepe (vt Lisa 1) hõlmab teiste sarnaste leppedokumentidega võrreldes rohkem elemente ja puudutab töö- ja palgatingimuste kõrval ka kultuuri, religiooni ja sotsiaalse sidususe küsimusi.

1.4.2. Eesti ühiskondliku leppe fenomen

Esmakordselt tekkis ühiskondliku kokkuleppe mõiste Eesti avalikku sfääri 2000.aastal seoses Aadu Luukase artikliga Äripäevas. Luukas väljendas selles muret Eesti majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse pärast ja kritiseeris riigi suutmatust tagada tasakaalustatud majandus- ja sotsiaalne areng, ja seda, et riigi pidevalt kasvavad kulutused ei peegeldu Eesti hariduse-, tervishoiu- ega kultuurivaldkonnas (Luukas, Äripäev 17.mai). Eesti jätkusuutlikkuse tagamiseks pakuti artiklis välja idee sõlmida iirlaste eeskujul oma rahvuslik kokkulepe, mis hõlmaks kokkuleppeid ühiskonda puudutavates tähtsamates küsimustes (Luukas, Äripäev 17.mai).

Üleriigilised päevalehed Luukase ettepanekule ei reageerinud, diskussioon jätkus ainult Äripäevas kuni 2001. aasta alguseni.

Esmakordselt tõusis ühiskondliku leppe temaatika Eesti suuremates päevalehtedes esile veebruaris 2001.aastal Peeter Tulviste artikliga „Kasva suureks, oma riik” (Tulviste, PM 23.02.01). Sama aasta juulis kirjutas Arnold Rüütel (siis veel mitte president) Eesti Päevalehes, et Eesti ühiskondlik leping vajaks uuendamist (Rüütel, EPL 20.07.01).

2001. ja 2002.aastal ilmuvad päevalehtede arvamuskülgedel aeg-ajalt mõned Eesti ühiskondliku leppe vajalikkusest kõnelevad artiklid. Alates 2002.aasta sügisest päevalehtede huvi leppe vastu suurenes. Leppe protsessi sagedasemateks eestkõnelejateks kujunesid Arnold Rüütel (siis juba president) ja ettevõtja Aadu Luukas.

20. veebruaril 2003.aastal kirjutasid erakondade, tööandjate ja töövõtjate, ülikoolide ning kolmanda sektori organisatsioonide esindajad – kokku 39 osapoolt – Kadrioru lossis alla Ühiskondliku Leppe Memorandumile, milles lubavad asuda Eesti ühiskondlikku kokkulepet ettevalmistama ja seejärel sõlmima (www.lepe.ee, 2.juuni 2005).

Ühiskondliku kokkuleppe lõppredaktsioon valmis 20.oktoobril 2003.aastal ja dokumendile allakirjutanud seadsid leppe keskseks arengueesmärgiks Eesti inimeste – sõltumata nende rahvusest, usust, soost, keelest päritolust, varalisest ja sotsiaalsest

seisundist – elatustaseme vähemalt kahekordse tõusu tagamise aastaks 2015. Allakirjutanud lubasid arvesse võtta ka seda, et nimetatud protsess toimuks koos sotsiaalse ja regionaalse ebavõrdsuse olulise vähendamise ja elatustaseme tõus peab olema kiiremini tuntav just vähemkindlustatud ühiskonnagruppide (sh lastega perede ja pensionäride) osas (www.lepe.ee, 2.juuni 2005).

1.5 Vahekokkuvõte

Massimeedia põhifunktsioonile informeerida inimesi, on lisandunud mitmeid olulisi sotsiaalseid funktsioone täitvad ülesanded, nt olla avalikkuse looja, kodanikuühiskonna sotsiaalse aktiivsuse ja vaimse keskkonna kujundaja, kodanike julgustaja teiste ühiskonnaliikmetega suhtlemisel või pakkuda inimestele võimalus ühiskonna või riigi sõltumatu ja põhjaliku kriitika tegemiseks. Teisest küljest aga seab ühiskond ise meediale oma väärtushinnangute ja tõekspidamistega teatud piirid peegeldades tagasi algselt meedia raamistamise tulemusena auditooriumisse edastatud hoiakuid. Korduva representatsiooni käigus kujunevad vastastikuse mõjutamise tagajärjel raamid, kus ühed ja samad teemad/aspektid/allikad kerkivad meedias rohkem esile kui teised ning tulemuseks moodustub nähtusest ühekülgne, lihtsustatud pilt.

Seetõttu võib ühiskondliku leppe suguste, erinevatel etappidel eri teemasid käsitlevate põhi- ja aladokumentidest koosnevate, ja seejuures erinevaid ühiskonnagruppe hõlmavate keeruliste nähtuste kajastamisel ajakirjanduses tekkida olukord, kus meedia lihtsustav raamistus pärsib avaliku arutelu tekkimist osapoolte vahel.

Käesoleva töö eesmärgiks on selgitada, kuidas eestikeelsed üleriigilised päevalehed Eesti Päevaleht ja Postimees ühiskondliku kokkuleppe protsessi ajavahemikul 2001. – 2004.aastal raamistasid ning milliseid teemasid representatsiooni käigus uudisväärtustati.

2. Uurimistöö probleem ja küsimused

Uurimustöö eesmärk on otsida vastust küsimusele, kuidas Eesti Päevaleht ja Postimees käsitlesid ühiskondliku leppe fenomeni ajavahemikul 2001. – 2004.a., kuidas raamistasid ja milliseid teemasid representatsiooni käigus uudisväärtustasid.

Käesoleva bakalaureusetöö autori kaks aastat tagasi seminaritööna (Ojaveer ja Nurk 2004) valminud ühiskondliku kokkuleppe meediarepresentatsiooni uurimuse järeldus oli, et meedia käsitles leppe fenomeni kui poliitiliste jõudude omavahelist dokumenti, välistades ülejäänud ühiskonnaliikmed. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö probleemi käsitlemise eelduseks hüpotees, et meedia ei täitnud ühiskondliku kokkulepet kajastades oma sotsiaalseid funktsioone, sest

- 1) raamistas ühiskondliku leppe teematikat valdavalt poliitilise eliidi seisukohast lähtuvalt ja konstrueeris niiviisi ainult ühe ühiskonnagrupi tegelikkust

Uurimistöö probleemiks on kuidas meedia ühiskondliku leppe teemat ajavahemikul 2001.- 2004.aastal raamistas?

Uurimisküsimusele vastamiseks tuleb leida vastused järgmistele alaküsimustele:

1. Kuidas Eesti Päevaleht ja Postimees esitavad (positsioneerivad) ühiskondlikku kokkulepet kui kõneainet?
 - 1.1. Milline on artiklite ilmumissagedus nimetatud ajalehtedes ajavahemikul 2001. – 2004.a.?
 - 1.2. Milline on neis ajalehtedes rahvusliku kokkuleppe teemaliste arvamusartiklite ja uudislugude vaheline osakaal?
 - 1.3. Milline on rahvusliku kokkuleppe teemaliste artiklite paigutus lehenumbrites?
 - 1.4. Milline on märksõnade “rahvuslik kokkulepe” ja “ühiskondlik kokkulepe” kasutamise sagedus uudislugude olulistest osades: pealkirjas, juhtlõigus, tsitaadis ja foto allkirjas?

2. Kuidas Eesti Päevaleht ja Postimees ühiskondlikku kokkulepet kontekstualiseerivad ja milliseid teemasid uudisväärtustavad?
 - 2.1. Kes artiklites ühiskondliku leppe teemat esitavad?
 - 2.1.1. Kes on rahvusliku leppe teemaliste artiklite autorid?
 - 2.1.2. Kes on artiklite kõneisikud ja uudislugude allikad, sh keda meedia intervjuuerib ja küsitleb?
 - 2.1.3. Kes on kujutatud uudislugude juures oleval fotol?
 - 2.2. Milliste teemade ja probleemidega ühiskondliku lepet seostatakse?
 - 2.2.1. Millised teemad ja probleemid mediarepresentatsioonis esile kerkivad?
 - 2.2.2. Milliseid väiteid seoses ühiskondliku leppega konstrueeritakse?
 - 2.3. Milline on päevalehtedes väljendatud hoiak ühiskondliku leppe suhtes?
 - 2.3.1. Milline on artiklite pealkirjades väljendatud hoiak?
 - 2.3.2. Milline on artiklite autorite hoiak ühiskondlikusse leppesse?

3. Uurimistöö andmeallikad ja läbiviimise meetod

3.1 Andmeallikad ja nende valiku põhjendus

Uurimustöö analüüs põhineb ühiskondliku kokkuleppe meediarepresentatsioonil kahes Eesti suuremas üleriigilises eestikeelses päevalehes, Postimehes ja Eesti Päevalehes, ajavahemikul 23.02.2001 – 22.11. 2004 rahvusliku kokkuleppe teemat käsitlenud artiklitel.

Eesti Päevaleht ja Postimees on andmeallikateks valitud põhjusel, et tegemist on kahe üleriigilise leviku ja suure auditooriumiga üldlehega. Eesti Päevalehe mõjuväljas on 67% Eesti lehelugejatest, neist 31% on regulaarsed lugejad. Postimehe mõjuväljas on 77% lugejat ja 36% sellest loeb Postimeest regulaarselt (Meema; Vihalemm 2004:319).

Valimiperiood on valitud selliselt, et analüüsitavad artiklid hõlmaksid perioodi, mis jääb ühiskondliku leppe temaatika esmakordselt päevalehtedes esilekerkimise ja leppe memorandumi piduliku allkirjastamise esimese aastapäeva vahele. See annab võimaluse vaadelda probleemi käsitlemist selle avalikus sfääris tekkimise hetkest kuni leppe allkirjastamisele järgnenud aasta, s.o ühiskondliku kokkuleppe n-ö esimese tööaasta möödumiseni.

Konkreetsete artiklite leidmine valimisse toimus kahes etapis. Kõigepealt toimus artiklite selekteerimine kummagi väljaande veebiarhiivis, kus otsingumootorile anti käsk leida kõik etteantud ajaperioodil ja märksõnu “ühiskondlik kokkulepe”, “ühiskondlik lepe”, “rahvuslik kokkulepe” ja “rahvuslik lepe” sisaldavad artiklid. Seejärel toimus algandmete kontrollimine ja selekteerimine, mille käigus jäeti valimist välja kõik need artiklid, mis sisaldasid loetletud otsisõnu, kuid artikli sõnum puudutas mõnd teist lepet, nt kõneldi vajadusest Siberisse küüditatute asumisel viibimise ajal sündinud lastele sooduspensionide määramise kokkuleppe järele (PM, 12.07.02) või kui keskenduti mõne teise riigi ühiskondlikule kokkuleppele, nt arvamuskäsitlus “Rahvuslik lepe Moldova moodi” (PM 18.01.2003).

Valimisse on võetud kõik Eesti Päevalehes ja Postimehes ajavahemikul 23.02.2001 (mil rahvusliku kokkuleppe teema esmakordselt päevalehtedesse jõudis) kuni 22.11.2004 (s.o aasta jooksul pärast rahvusliku kokkuleppe lõppredaktsiooni allkirjastamist) ilmunud ühiskondliku kokkuleppe teemalised artiklid.

Lõplikku valimisse kogunes kummaski väljaandest kokku 147 teksti, sellest 86 artiklit Postimehest ja 61 artiklit Eesti Päevalehest.

Eesti Päevalehes ja Postimehes rahvusliku leppe teemaliste artiklite hulk aastate lõikes

	2001	2002	2003	2004
Eesti Päevaleht	9	8	44	0
Postimees	6	13	63	4

Tabel 1. EPL ja PM rahvuslikku lepet käsitlenud artiklite hulk 23.02.2001 – 22.11.2004

Andmeallikate empiirilise analüüsi tegemisel on rakendatud integreeritud kontentanalüüsi meetodit.

3.2 Kontentanalüüsi läbiviimise meetod ja kategooriate kirjeldus

Tekstianalüüsi läbiviimiseks on kasutatud kvantitatiivset loendavat kodeerimist, mis võimaldab tekstides sisalduvaid originaalväiteid paigutada üldistatumate kategooriate alla, ning selle põhjal moodustatud kontentanalüüsi kodeerimisleht (vt Lisa 2). Ühiskondliku leppe representatsiooni käigus päevalehtedes esilekerkinud teemade ja sellega seoses konstrueeritud väidete analüüsimiseks on kasutatud kvalitatiivset tekstianalüüsi meetodit.

Kontentalüüsi kategooriate leidmiseks on aluseks võetud järgmised kriteeriumid:

1. Valimisse sattumiseks peab iga artikkel sisaldama märksõnu “rahvuslik kokkulepe”, “rahvuslik lepe”, “ühiskondlik kokkulepe”, “ühiskondlik lepe”, ja mille puhul on selge, et artikli autor on teksti kirjutamisel silmas pidanud 20.oktoobril 2003.a. sõlmitud Eesti ühiskondlikut kokkulepet.

Tekstid, mille puhul ilmneb, et autor peab silmas mõnda muud lepet, on käesolevast bakalaureusetööst välja jäetud, nt räägitakse kokkuleppest, millega Siberisse küüditatute asumisel viibimise ajal sündinud lastele määratakse sooduspension (PM, 12.07.02). Valimist on välja jäetud ka need artiklid, milles räägitakse mõne teise riigi rahvuslikust kokkuleppest, nt “*Rahvuslik lepe Moldova moodi*” (18.01.2003)

2. Kui tekste analüüsid selgub mõne kategooria lisamine tulemuste objektiivse kajastamise suhtes oluline, võib kodeerimisjuhust täiendada.
3. Autorite kategooriad on leitud autori nime juurde lisatud tutvustuse järgi ja moodustatud alljärgnevad üldistavad kategooriad:
 - 3.1 “Ajakirjanik/meediakanal”. Siia kuuluvad kõik tekstid, mille autoriks on märgitud konkreetse ajakirjaniku nimi ja selle juurde lisatud kas kanali nimi ja/või meediaväljaandele osundav meiliaadress; samuti ajalehe toimetuse või selle töö eest vastutava isiku nimi või ametinimi, nt *arvamustoimetuse, majandustoimetuse juhataja, peatoimetaja, Tallinna toimetuse juhataja* või lihtsalt viidet kanalile endale, nt *PM* või *EPL*. Samuti sisaldab antud kategooria kõiki neid tekste, millel on küll konkreetset autori nimi märkimata, kuid mille puhul on eeldus arvata, et valiku konkreetsete tekstide kasutamiseks on teinud toimetajad ehk meediakanal nt juhtkirjad;
 - 3.2 “Arvamusliider”. Sellesse kategooriasse kuuluvad autorid, kelle puhul on kasutatud üldiseid viiteid, nt *kolumnist* E-N Kross (EPL, 20.03.03), *visionäär* Linnar Viik (EPL, 20.10.03), *teatrijuht* Jaak Allik

(PM,14.03.02), *presidendi nõunik* Andra Veidemann (PM,14.03.02), *EOK asepresident* Jüri Tamm (PM, 18.10.03), *kirjastaja* Mart Kadastik (PM, 25.10.03);

3.3 “Ekspert”. Kategooriasse kuuluvad kõik need autorid, kelle nimele lisatud tutvustus viitab akadeemilisele taustale (nt -teadlane, filosoof, -loolane). Reetorid, kes tavaliselt lähenevad probleemile haritlase vaatenurgast, nt *filosoof* Mart Raukas (EPL, 05.11.02), *akadeemik* Peeter Tulviste (PM, 23.02.01), *ajaloolane* David Vseviov (PM, 20.09.03), *professor* Peeter Vihalemm (EPL, 30.08.02); *Emori sotsioloog* Tõnis Saarts (EPL, 24.10.03), *politoloog* Iivi Masso (EPL, 10.03.03);

3.4 “Poliitik”. Antud grupp hõlmab kõiki neid rahvusliku kokkuleppe teemal sõna võtnud autoreid, kelle puhul on artikli juurde märgitud kas autori erakondlik kuuluvus, nt Arnold Rüütel, *Rahvaliidu presidendikandidaat* (EPL, 20.07.02), Mart Laar, *Isamaaliidu esimees* (PM, 21.06.02) või kui erakondlik kuuluvus on täpsustamata, aga on kasutatud muud poliitikas tegutsemise kohta, nt Andres Tarand, *Riigikogu liige* (EPL, 30.11.02);

3.5 “Lehelugejad” on kõik lugejakirjade (ka Päeva kirjade) autorid, kelle puhul antakse teada, et tegemist on lugejaga, nt Heiki Kortspärn, *lugeja Kambjast* (PM, 12.04.03), aga ka need, keda väljaanne tutvustab lakooniliselt kas ees- ja perenimega, nt *Anti Allikas* (PM, 17.10.03), *Jüri Ginter* (PM, 06.10.03) või eesnime esitähe ja perenimega, nt *T.Kuusk* (PM, 15.10.03);

3.6 “Eesti Vabariigi president”;

3.7 “Ettevõtja” kategooriasse kuuluvad reetorid, kes on tegevad majandusektoris, nt Aadu Luukas, *Pakterminali nõukogu esimees*;

3.8 “Ühiskondliku Leppe Sihtasutuse töötaja”

4. “Kõneisikuteks” nimetatakse käesolevas töös kõiki arvamusaluste autoreid ja uudislugudes kas otseses kõneviisis tsiteeritud tegelasi, nt *“Utoopiline on kõike korraga kokku leppida, sest aega uute valimisteni on vähe jäänud, “märkis Palts (EPL, 10.08.01) või kaudses kõneviisis viidatud isikuid, nt Riigikogu Isamaaliidu fraktsiooni liige Sirje Endre lausus, et kui dokument kirjutatakse samas vaimus, mida peidab sõnapaar rahvuslik kokkulepe, saab seda kahel käel toetada (EPL, 14.01.03).*
5. “Uudisloo kontekstis mainitud infoallikateks” on kodeeritud kõik need artiklites esinevad isikud ja ühendused (parteid, ühingud, ettevõtted, dokumendid), keda või mida mainitakse kontekstis, nt *Eilse seisuga ühineksid Riiutli leppega vaid Rahvaliit, Mõõdukad ja Isamaaliit (EPL, 13.10.03).*
6. Paigutuse hindamisel on lähtutud uudislugude asukohast lehenumbris ja kodeerimisel arvestatud ainult põhilugusid. Põhilooga seotud lugude³ paigutust määratud ei ole.
Paigutuse hindamiskriteeriumite aluseks on eeldus, et tähtsamatel uudislugudel on suuremad pealkirjad ja nad on paigutatud lehekülje tippu (Hennoste 2001), millest Tulenevalt toimus paigutuse hindamine alljärgneva nelja kriteeriumi põhjal:
 - 6.1. “paigutus esilehel” sisaldab kõiki Eesti Päevalehe ja Postimehe esilehel avaldatud Uudislugusid, v.a esiküljeviited;
 - 6.2. “oluline paigutus” tähendab väljaande sees uudiskülgedel kõige suurema pealkirjaga artikleid;
 - 6.3. “teisejärguline paigutus” koondab tekste, mille pealkirja teksti kõrgus on olulise paigutusega tekstidest järgmine;
 - 6.4. “vähetähtis paigutus” hõlmab uudiseid, mille pealkirja kõrgus on olulisest paigutusest ja teisejärgulisest paigutusest väiksem

³ Seotud lugude all pean silmas samateemalist materjali, mis on paigutatud samas lehenumbris kõrvuti põhilooga ja esitatud kas eraldi või sama pealkirja all. Seotud lugu on nt uudisloojuurde lisatud kommentaar, intervjuu, küsitlus.

Arvamuslugude paigutust ei pidanud vajalikuks määratleda, kuna proovikodeerimine näitas, et mõlema päevalehe arvamusväljanded on väljakujunenud paigutusega.

7. Ühiskondliku leppega seostatavate teemade analüüs põhineb valimiperioodi jooksul kummaski päevalehes ilmunud arvamuslugude (sh juhtkirjade) autorite või uudislugude "kõneisikute" konstrueeritud väidete analüüsimisel kvalitatiivse analüüsimeetodiga.

Andmeallikadena kasutatud arvamuslugude analüüsimisel on aluseks arvamusloo autori sõnastatud põhiväide (vajadusel ka pealkirja ja juhtlõiku arvesse võttes). Uudislugude puhul on arvestatud uudise ülesehituse struktuuri (Hennoste 2001), mille kohaselt kõige olulisem väide paigutatakse uudise algusesse. Sarnaste teemade koondamisel ühe põhiteemasse on leitud ühiskondliku leppe representatsioonid käsitletud teemade ring.

Kvalitatiivanalüüsi valimisse kuulus 62 artiklit.

8. Hinnangute leidmiseks on analüüsitud nii pealkirjade tonaalsust kui ühiskondliku kokkuleppe diskussiooni käigus avaldatud arvamusi, ning lisaks ka artiklite autorite suhtumist konkreetselt Eesti ühiskondlikusse kokkuleppesse.

Pealkirjade tonaalsuse määramisel on arvesse võetud nii manifesteerivalt sõnastatud hoiakuid (nt hea, halb, vajalik, mittevajalik, selge, arusaamatu) kui ka tunnetuslikult konteksti, lauseehituse, modaalverbide kasutuse jne kaudu tajutut, ja neid tingimusi järgides moodustatud kategooriad: "positiivne", "kritisatsioon" ja "neutraalne". Nii on pealkirjad "*Dialogi nimel*" (PM, 24.05.2002) ja "*Rüütli rahvuslik lepe sai hoo sisse*" (EPL 21.02.2003) kodeeritud kategooriasse "positiivne", kuna sõnastus väljendab edasiliikumist ja innustamist ja pealkiri "*Rüütel tahab sõlmida rahvusliku leppe enne eurootsust*" (EPL 28.08.2003) määratletud neutraalsena. Kategooriasse "kritisatsioon" on paigutatud iroonilise alatooniga "*Luukase õnnetu evangeeliumitegu*" (EPL, 16.10.2003) kui ka skeptilise hoiakuga "*Kelle lepe?*" (EPL, 14.01.03).

Ühiskondliku leppe diskussiooni käigus avaldatud seisukohtade kodeerimisel on lähtunud tekstis manifestselt sõnastatud hoiakutest (nt hea, halb) kui konteksti abil tajutud (verbide ja modaalverbide kasutus, jne) hinnangutest, ning kodeeritud need vastavatesse kategooriatesse. Sel viisil paigutusid kategooriasse “positiivne” kõik need seisukohad, mis väljendasid positiivsust, edasiliikumist (*sai hoo sisse, on leidnud palju toetajaid, panustab, väärtustab, jne*); kategooriasse “kritiseeriv” tekstid, milles väljendatakse ka muret (*on mures, kardab, on probleemiks*), pahameelt (*ennatlik, ei ole kasu, olulisem kui ... peaks olema...*, jne), takistust (*puudub seaduslik mehhanism, puudub korralik hariduspoliitika, jne*), jms hoiakuid. Ilma artikli autori poolse selge seisukohata, informatsiooni edastavad tekstid, nt “*Ühiskondliku kokkuleppe lõpptekst allkirjastatakse sügisel*” või “*Rahvusliku leppe sisuks saab Eesti Sotsiaalharta kinnitamine ja omaksvõtmine Riigikogus*”, “*39 osapoolt kirjutasid alla ühiskondliku leppe memorandumile*” on paigutatud kategooriasse “neutraalne”.

Meedia ja teiste ühiskondliku kokkuleppe teemal sõna võtnute suhtumise Eesti ühiskondlikusse kokkuleppesse teada saamiseks sai analüüsitud arvamused ilmunud artiklite autorite poolt nii otse välja öeldud arvamusi kui teatud mööndustega väljendatud hoiakuid, ja selle põhjal moodustatud kategooriad: “leppe poolt”, nt “*Minu nägemuses on üks võimalik lahendus erinevate ühiskondlike jõudude vaheline üldrahvalik kokkulepe, milles osaleksid nii tööandjad kui töövõtjad, nii erakonnad kui ka kolmanda sektori mittetulunduslikud organisatsioonid*” (Luukas, EPL 28.11.2001); “pigem poolt”, nt “*Kui aga usume, et lepingut on tõepoolest tarvis, on vaja ainult natuke organiseerimistööd, et vajalik foorum (sarnane põhiseaduse assambleega) kokku kutsuda, leppida kokku eesmärgid ja tähtajad, kirjutada lepingu mustand, see punkthaaval läbi vaielda ja kinnitada..*” (Tarand, EPL 03.01.2003); “pigem vastu”, nt “*Minu meelest vajab Eesti väga plaani selle jaoks, kuidas järgmised 10–15 aastat tegutseda. Eesti tulevik sõltub ainult sellest, millise strateegia Eesti valib ja kuidas sellest kinni peetakse. Siis on kas käsi kullas või p...e mullas*” (Höbemägi, EPL 17.10.2003) ja “leppe vastu”, nt “*Suurettevõtjate assotsiatsiooni ja ametiühingute volitused kõnelda tööandjate*

ja töövõtjate, saati siis kogu rahva nimel on enam kui kahtlased. Mis tähendab, et nad ei suuda ka tagada kokkuleppe täitmist (Muuli, PM 03.12.2001).

Kuivõrd uudisloo eesmärk on eelkõige avalikkuse informeerimine, kohtab neis ajakirjaniku isikliku arvamust harvem. Seda nõuab ka uudise tasakaalustatuse põhimõte. Seepärast on uudislugude autorite hoiaku kodeerimisel arvesse võetud ka seotud lugusid ja määratletud hinnang olenevalt sellest, kuidas konkreetne uudislugu arvestab tasakaalustatud uudise nõuet anda kõikidele osapooltele võrdne võimalus arvamuse väljütlemiseks. Oluline on märkida, et kuna sellisel kodeerimisel võivad hinnangu määramisel siinkirjutaja isiklikud arvamused ja seisukohad tulemust mõjutada, on uudistekstide hinnangute kodeerimisel kasutatud viiest kategooriast kolme: “pigem leppe poolt”, “pigem leppe vastu” ja “neutraalne”. Näiteks, juhul kui uudisloos antakse sõna ainult ühiskondliku kokkuleppe poolt kõnelejatele, siis on käesoelva töö autor selle kodeerinud kategooriasse “pigem leppe poolt”; ja kui ajakirjanik pöördub ainult ühiskondliku leppe kritiseerijate poole, on see kodeeritud kui “pigem leppe vastu”.

Juhul, kui oli uudis koosneb põhiloost ja seotud lugudest ja põhilugu on neutraalne, on kategooria määramisel arvesse võetud ka seotud lood. Näiteks kui põhilugu on neutraalne, kuid selle juures on veel kaks lugu, nt kaks intervjuud ja seejuures mõlemad leppe kritiseerijatega, on see kodeeritud kategooriasse “pigem leppe vastu”.

Kategooriasse “neutraalne” on kodeeritud juhud, kus antakse sõna mõlemale osapooltele võrdselt. Intervjuu pikkust või teksti mahtu arvestatud ei ole, kodeerimisel on määravaks ainult kõneisiku esinemise fakt.

4. Uurimistulemused

Uurimistulemuse kirjeldav peatükk on üles ehitatud järgides eelpool sõnastatud uurimisküsimuste struktuuri (ptk 2) ja jaguneb neljaks alapeatükiks. Esimeses (alaptk 4.1) antakse ülevaade sellest, kuidas Eesti suuremad eestikeelsed üleriigilised päevalehed esitasid ühiskondlikku lepet kui kõneainet; teises (alaptk 4.2) esitletakse tulemusi, kuidas päevalehed ühiskondliku leppe teemat kontekstualiseerisid ja kolmandas (alaptk 4.3) tuuakse välja teemad, millega päevalehed ühiskondliku lepet kõige rohkem seostasid, keda representeeriti osapooltena ja kes olid neis representatsioonides kõneisikud. Viimases alapeatükis antakse ülevaade, milline on artiklite pealkirjade tonaalsus ja milline artiklite autorite suhtumine ühiskondliku leppe fenomeni.

4.1. Kuidas päevalehed esitavad ühiskondlikku lepet kui kõneainet?

Käesolevas uurimustöös tehtud analüüs annab ülevaate mõningatest elementidest, mille kaudu meedia kõneainet kujundab.

Teemat ei ole vaadeldud muude teemade kontekstis, kuna see oleks töö mahu väga suureks ajanud. Analüüsitud on ainult mõningaid kõneaine konstrueerimist kaudselt avavaid võtteid: ilmumissagedust, esitlusžanre, ühiskondliku leppe mainimist teksti olulistest osades, artiklite paigutust lehenumbriks, ja võrreldud neid elemente aastate lõikes.

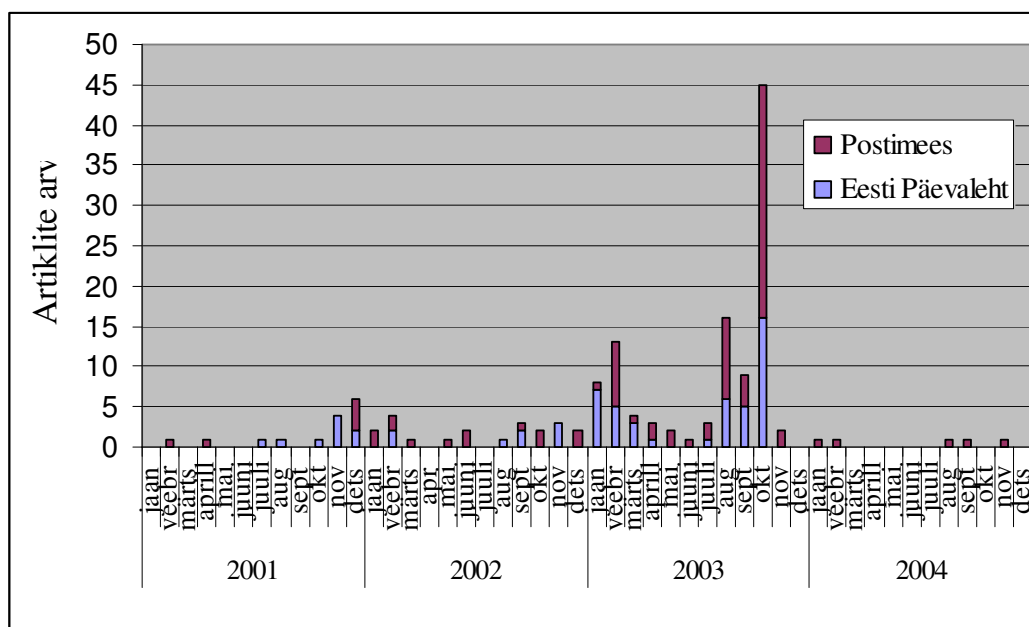
Kui kanalite lõikes esines olulisi erinevusi, siis on need eraldi välja toodud.

4.1.1. Milline on ühiskondlikku lepet käsitletavate artiklite ilmumissagedus

Postimehes ja Eesti Päevalehes ajavahemikul 23.02.2001 – 22.11.2004 ilmunud ja märksõnu “ühiskondlik kokkulepe”, “ühiskondlik lepe”, “rahvuslik kokkulepe”, “rahvuslik lepe” sisaldavaid artikleid kogunes valimisse 147, sellest 86 artiklit Postimehest ja 61 Eesti Päevalehest.

Joonis 1 esitab ühiskondliku kokkuleppe teema käsitlemise sagedust Eesti Päevalehes ja Postimehes valimiperioodil.

Eesti ühiskondliku kokkuleppe temaatika esinemise sagedus ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees ajavahemikul 23.02.2001 – 22.11.2004

Joonis 1. Ajavahemikul 23.02.2001 – 22.11.2004 Eesti Päevalehes ja Postimehes ühiskondliku leppe teemat kajastavate artiklite ilmumissagedus

Päevalehtede tähelepanu ühiskondlikule lepele on vaadeldud ajavahemikul keskmisest suurem kolmel korral: ajavahemikul 2001.aasta novembrist kuni 2002.aasta veebruarini ilmus 16 artiklit ja 2002.aasta septembrist kuni 2003. aasta märtsini 37 artiklit. Kõige intensiivsemalt kajastati ühiskondliku lepet 2003.aasta augustist kuni oktoobrini, kokku 70 artiklis ehk umbes 47,62 % kogu valimiperioodi meediakajastusest ilmus nimetatud kolmel kuul. 2004.aastal huvi vähenes märgatavalt, märksõnaotsing andis tulemuseks ainult neli artiklit, kõik Postimehes.

Otsides seletust fenomenile, miks teatud perioodidel muutus avalikkuse huvi ühiskondliku leppe teema vastu suuremaks, tuleks neid perioode analüüsida teiste ühiskonnas aset leidnud oluliste ja leppe representatsiooni avalikus sfääris mõjutada võinud sündmuste kontekstis (vt Lisa 3).

Tabelis 2 on välja toodud eelpool loetletud kolmel perioodi toimunud ja mõlemas päevalehes kajastatud olulised sündmused.

Ühiskondliku leppe kajastamise intensiivsemad perioodid võrdluses samadel perioodidel aset leidnud pingeliste sündmustega poliitikute vahel

ÜL kajastamise periood	Poliitiline sündmus Eestis
nov 2001 - veebr 2002	Erakondade vaidlused elektrihinna üle; Valitsuskriis: Isamaaliidu ja Mart Laari halb maine; Mart Laar otsustab peaministri kohalt tagasi astuda. IL, KE ja RE võimutüli Tallinnas, mille tulemusena Jüri Mõis loovutab linnapea koha Edgar Savisaarele; Siim Kallas saab uueks peaministriks
jaan 2003 - märts 2003	Riigikogu valimised; erinevad skandaalid seoses sellega
aug 2003 - okt 2003	Euroliiduga ühinemise kampaania Ühiskondliku leppe lõppredaktsiooni allkirjastamine 20.10.2003

Tabel 2. Ühiskondliku leppe päevalehtedes käsitlemise intensiivsemad perioodid ja samadel perioodidel Eestis aset leidnud suuremad poliitilised sündmused

Võrdlusest ilmnes, et ühiskondliku leppe teema muutus olulisemaks perioodidel, mil ühiskonnas leidsid aset poliitikute vahel pinget tekitavad sündmused nagu võitlus võimu pärast ja riigi tuleviku seisukohalt tähtsad poliitilised kampaaniad.

4.1.2. Milline on ühiskondliku leppe teemaliste arvamus- ja uudislugude osakaal

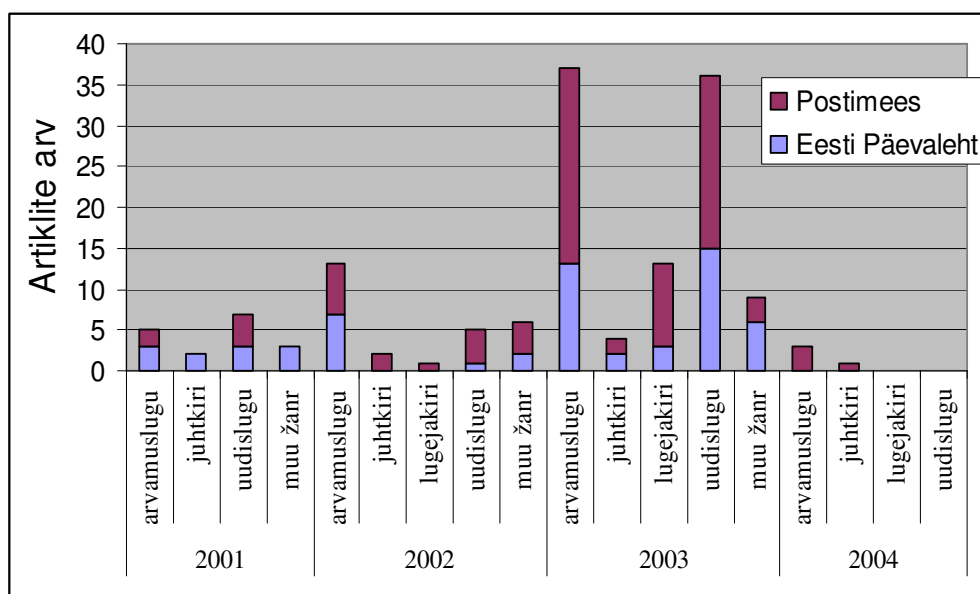
Arvamus- ja uudislugude omavaheline osakaal kujunes järgmiselt. Nelja aasta jooksul ilmus mõlemas päevalehes ühiskondliku leppe teemalisi arvamuslugusid kokku 58 ja uudislugusid kokku 48; juhtkirju 9 ja lugejakirju avaldati 14 korral. Kategooriasse “muu žanr” kodeerus kokku 18 artiklit ja siia kuuluvad kõned, tsitaadid, repliid, karikatuurid.

Joonisel 2 on näha lepet käsitlevate arvamus- ja uudislugude osakaal aastate ja kanalite lõikes.

Kõige rohkem oli arvamus- ja uudislugusid 2003.aastal. Arvamuslugusid avaldati siis 37, sellest Postimehes peaaegu kaks korda rohkem (24) kui Eesti Päevalehes (13). Uudislugusid oli 36: Postimehes 21 ja Eesti Päevalehes 15.

2003.aastal ilmus ka kõige rohkem lugejakirju (13), enamik neist avaldati ajavahemikel jaanuarist aprillini ja augusti lõpust oktoobri lõpuni 2003.aastal.

Ühiskondliku leppe teemaliste artiklite žanriline jaotus

Joonis 2. Eesti Päevalehe ja Postimehe rahvusliku leppe teemaliste žanriline jaotus

Postimees kasutas intervjuu ja küsitluse žanri aktiivsemalt kui Eesti Päevaleht. Intervjueeriti ettevõtjaid Urmas Sõõrumaad (PM, 11.04.2001) ja Aadu Luukast (PM, 4.12.2001). Neljas lühiküsitlustes vastasid leppe teksti autorid Tallinna ülikooli rektor Mati Heidmets (PM, 31.07.2003) ja Tartu ülikooli rektor Jaak Aaviksoo (PM, 21.10.2003), lisaks neile ka Eesti Inimõiguste Instituudi peasekretär Merle Haruoja (PM, 25.08.2003) ja Ühiskondliku kokkuleppe Sihtasutuse tegevdirektor Agu Laius (PM, 1.11.2003).

Eesti Päevaleht tegi ainult ühe intervjuu: Kai Kalamees küsitleb Transpordi – ja Teetöötajate Ametiühingu liidrit Peep Petersoni, kelle arvates on rahvuslikust lepest on saanud eliidi projekt, kuna töötajaskond on lepest välja unustatud (EPL, 4.09.2003)

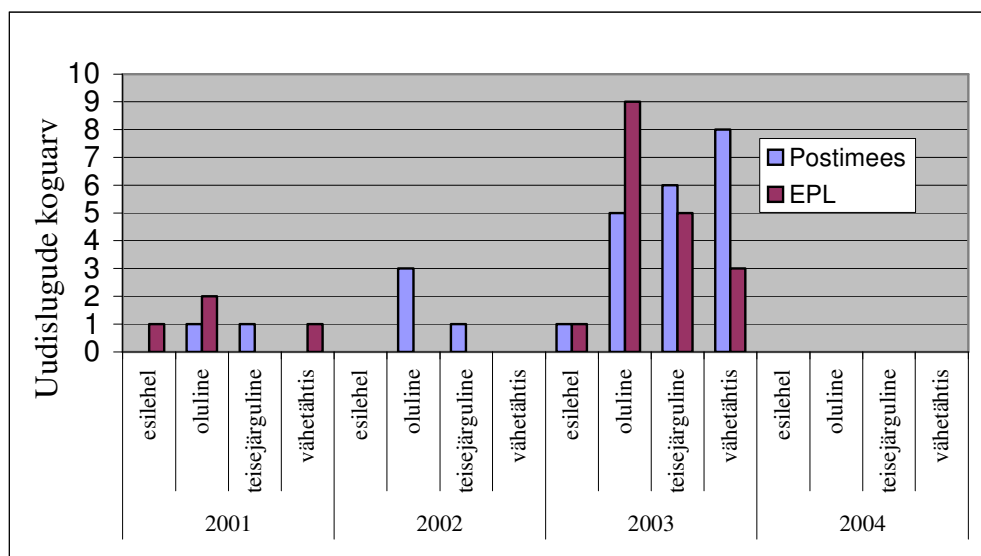
4.1.3. Milline on ühiskondliku leppe teemaliste artiklite paigutus lehenumbris

4.1.3.1. Kuidas fokuseeritakse ühiskondlikku lepet artiklite paigutusega

Paigutuse analüüs näitas, et Eesti Päevaleht esitas rahvusliku kokkuleppe teemat pigem olulisena, esitades teemat kahel korral esiküljeuudisena ja 11 korral oli artikkel paigutatud “olulisele kohale”. Postimehe uudislood olid esitatud pigem “teisejärgulise” (8) ja “vähetähtsana” (8). Erandiks on üks Toomas Mattsoni keskmise pikkusega uudislugu esikülje keskel pealkirjaga “*Siim Kallas koostab nädalaga uue, tõhusa ühiskondliku kokkuleppe*” (PM 09.10.03). See oli ainuke kord, mil rahvusliku leppe teema leiab Postimehes nii nähtaval kohal kajastamist.

Joonisel 3 on näidatud Eesti ühiskondliku kokkuleppe teemaliste uudislugude paigutus graafiliselt.

Ühiskondliku leppe fokuseerimine uudislugude paigutusega lehenumbris

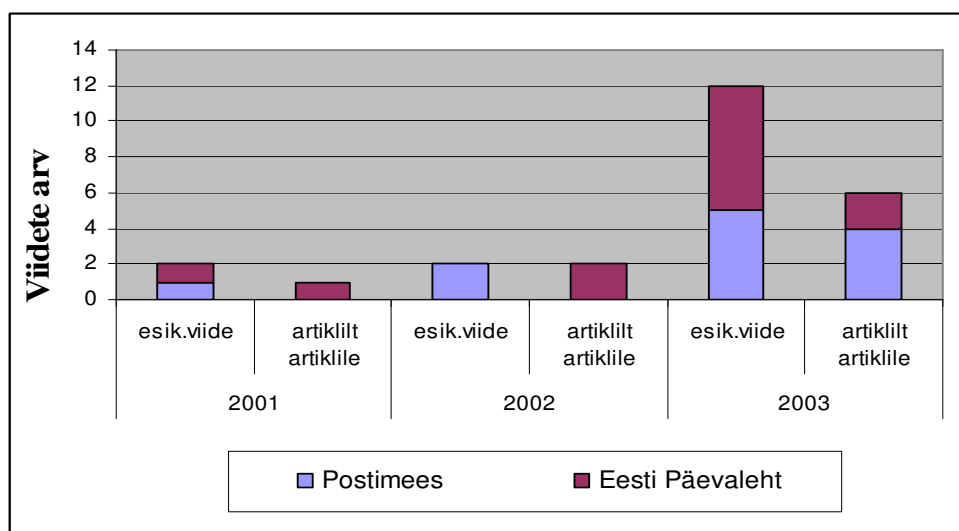
Joonis 3. Ühiskondliku kokkuleppe uudislugude paigutus Eesti Päevalehes ja Postimehes

4.1.3.2. Kuidas päevalehed fookuseerivad ühiskondlikku lepet esiküljeviidete, artiklilt artiklile viitamise ja seotud lugude kaudu

Mõlemad väljaanded esitlesid rahvusliku leppe teemat esiküljeviidete kokku 14 korral. Fotoga esiküljeviiteid oli Eesti Päevalehes 5 ja Postimehes 3. Artiklilt artiklile viiteid esines kaheksal korral. 2004.aastal teemat kirjeldatud viisil ei fookuseeritud. Esiküljeviiteid kasutati peamiselt 2003.aastal, teistel perioodidel üldiselt mitte. Postimees fookuseeris teemat esiküljeviidete ja juulis-augustis 2003.a., Eesti Päevaleht oktoobris 2003.

Joonis 4 esitab ühiskondliku kokkuleppe teema fookuseerimist esiküljeviide ja artiklilt artiklile viitamise abil.

Rahvusliku leppe teema fookuseerimine esiküljeviidete ja artiklilt artiklile viitamise kaudu

Joonis 4. Rahvusliku leppe teema fookuseerimine päevalehtedes esiküljeviidete ja artiklilt artiklile viitamisega

Konkreetsed lehenumbriid, mil rahvusliku kokkuleppe teema on tavalisest enam esile tõstetud, kas siis eri žanrite või erinevate autorite kirjutatud arvamusaluste või seotud uudislugude kaudu, on esitatud tabelis 3.

Analüüsi tulemusena ilmsid kolm perioodi, mil rahvuslik kokkulepe muutus meedia jaoks aktuaalsemaks ja lepet fokuseeriti tähelepanu köitvate võtete kõrval ka seotud artiklitega: jaanuar-veebruar 2002 (3 korda), jaanuar – veebruar 2003 (3) ja oktoober-november 2003 (11) .

Tabel 3 esitab ühiskondliku kokkuleppe fokuseerimise seotud artiklite kaudu.

Rahvusliku leppe teema fokuseerimine seotud artiklite kaudu

Teema on fokuseeritud ...		Artiklite ilmumiskuupäev			
1. ...sama lehenumbri piires erinevate autorite arvamislugude kaudu	Eesti Päevaleht	28.11.2001	25.02.2002	5.11.2002	20.02.2003
		17.10.2003	20.10.2003	21.10.2003	24.10.2003
	Postimees	4.12.2001	18.01.2002	25.02.2002	6.12.2002
		8.02.2003	21.02.2003	14.08.2003	21.08.2003
		22.09.2003	6.10.2003	10.10.2003	15.10.2003
		21.10.2003			
	2. ... seotud uudislugude kaudu	Eesti Päevaleht	20.10.2003	24.10.2003	
Postimees		4.12.2001	18.01.2001	15.10.2003	21.10.2003
		1.11.2003			

Tabel 3. Rahvusliku leppe fokuseerimine samas lehenumbris seotud artiklite kaudu.

4.1.3.3. Milline on märksõnade esinemissagedus artikli olulistes osades

2001. ja 2002.aastal kasutati artiklite pealkirjas, alapealkirjas, juhtlõigus, tsitaadis või foto allkirjas rahvuslikule lepele viitavaid märksõnu “rahvuslik kokkulepe”, “rahvuslik lepe”, “ühiskondlik kokkulepe” ja “ühiskondlik lepe” 20 korral.

2003.aastal ilmunud 107 artiklist kasutati märksõnu 82-s, neist 17 artiklis rohkem kui ühes artikli olulises osas. 2004. aastal märksõnu ei olnud.

Tabel 4 näitab märksõnade “ühiskondlik kokkulepe”, “ühiskondlik lepe”, “rahvuslik kokkulepe”, “rahvuslik lepe” kasutamist ja kordumist artiklites väljaannete lõikes uurimisperiodil.

**Märksõnade “rahvuslik (kokku)lepe”, “ühiskondlik (kokku)lepe” esinemis-
sagedus teksti olulistes osades**

Artikli ilmumisaasta	EPL	PM	Väljaannetes kokku	Märksõnu esineb samas	
				artiklis rohkem kui ühes kohas	
Tekstide arv				EPL	PM
2001.a.	6	3	9	0	1
Ei ole märksõnu	5	4	9		
2001.a.	4	7	11	2	0
Ei ole märksõnu	4	7	11		
2003.a.	40	41	82	8	9
Ei ole märksõnu	14	24	38		

Tabel 4. Märksõnade “rahvuslik kokkulepe”, “rahvuslik lepe”, “ühiskondlik kokkulepe”, “ühiskondlik lepe” esinemine tekstide pealkirjas, alapealkirjas, juhtlõigus, tsitaadis ja foto allkirjas

4.2. Kuidas meedia ühiskondliku leppe teemat kontekstualiseerib?

4.2.1 Kes esitavad ühiskondliku leppe teemat meedias?

4.2.1.1. Kes on ühiskondliku leppe teemaliste artiklite autorid

Kõige rohkem ühiskondliku leppe teemalisi artikleid kirjutasid ajakirjanikud (68), seejärel arvamuslimidrid (23), eksperdid (17). Lehelugejad tegid kaastööd kokku 14 korral ja poliitikud kirjutasid 13 arvamslugu. Eesti Vabariigi president võttis leppe teemal sõna 3 artiklis. Ühe artikliga piirdusid ettevõtjad (2001. aastal) ja Ühiskondliku Kokkuleppe Sihtasutuse töötajad (2004. aastal).

Tabel 5 esitleb ühiskondliku leppe teemaliste artiklite autoreid päevalehtedes valimiperioodil.

Ühiskondliku kokkuleppe teemaliste artiklite autorid Eesti Päevalehes ja Postimehes

	2001	2002	2003	2004
ajakirjanik/meediakanal	12	7	48	1
poliitik	2	5	5	1
ettevõtja	1	0	0	0
EV president	0	2	1	0
arvamuslimid	0	3	19	1
ekspert	1	3	13	0
lehelugeja	0	1	11	0
ÜL SA töötaja	0	0	0	1

Tabel 5. Ühiskondliku kokkuleppe teemaliste artiklite autorid Eesti Päevalehes ja Postimehes

Arvamuslimidrite rollis esinevad poliitikud (10), erinevate asutuste juhid, direktorid, rektorid, juhatajad, ühingute esimehed (8), aga ka kolumnistid (3).

Autorite analüüsimisel jäi silma, et mõnikord pööras väljaanne autori tutvustamisele suurt tähelepanu loetledes väga täpselt ametinimetusi, nt Urmas Sutrop, *Eesti Keele Instituudi direktor, presidendi akadeemilise nõukogu liige* (EPL, 12.09.03) või Peeter Kreitzberg, *Riigikogu aseesimees/Keskerakond* (PM, 13.10.03), teinekord tutvustati väga üldiselt, nt Linnar Priimägi, *õppejõud* (EPL, 19.08.03) või Jaak Allik, *teatrijuht* (PM, 14.03.02). Valimisse arvatud artiklite hulgas oli ka üks selline artikkel, mille autorit esitleti vaid ees- ja perenimega, nt *Tiit Matsulevitš* (EPL, 22.08.2003).

Kanalite võrdlemisel selgus, et Eesti Päevaleht oli autorite esitlemisel pisut informatiivsem kui Postimees.

Rohkem kui ühe leppe teemalise arvamuse kirjutasiid Priit Hõbemägi, Linnar Viik, Linnar Priimägi, Andra Veidemann, Urmas Sutrop ja Kalle Muuli. Kui Linnar Viik, Linnar Priimägi ja Urmas Sutrop tegid mõlemale väljaandele kaastööd, siis kõik Andra Veidemanni kirjutatud artiklid ilmusid ainult Postimehes.

4.2.1.2. Kes on ühiskondliku leppe teemalistes artiklites kõneisikud ja kes on allikad

Tabelis 6 on aastate lõikes välja toodud ühiskondliku leppe teemal sõna võtnud kõneisikud. Kõneisikutena on kodeeritud arvamuse autorid, uudislugudes tsiteeritud ja parafraaseeritud isikud. Arvamusartiklite autorina (juhtkiri, iseseisev arvamus) sõnastasid teemat kõige enam ajakirjanikud (19). Uudislugudes tsiteeriti ja parafraaseeriti kõige rohkem poliitikuid (45).

Infoallikana viidati 2001. ja 2002. aastal enamasti ettevõtjatele (3) ja ekspertidele (13), kuid alates 2003. aastast poliitikutele (54). Erakondadest tõusid esiplaanile Reformierakond (15), Res Publica (12), Rahvaliit (11) ja Keskerakond (10). Isamaaliidu esindaja sõnu tsiteeriti ühel korral ja kahel korral mainiti infoallikana.

2001. ja 2002.aastaga võrreldes leppe teemal sõnavõtjate ring alates 2003.aastast muutus laiemaks ja lisandus uusi allikaid: nt Ühiskondliku Kokkuleppe Sihtasutuse töötajad (6), PR-töötajad (2), mittetulundusühingute esindajad (3). Alates 2003.aastast muutus leppe käsitlemine poliitikute kesksmaks.

Päevalehtede uudislugudes tsiteeritud ja parafraseeritud kõneisikud ja kontekstis nimetatud allikad

	Eesti Päevalehe ja Postimehe artiklite kõneisikute kategooriad	Arvamuslugude autorid	Uudislugudes tsiteeritud ja parafraseeritud isikud	Uudisloos kontekstis mainitud infoallikad
2001	ajakirjanik, meediakanal	3	0	0
	president	1	0	0
	ettevõtja	1	3	3
	ekspert	1	13	13
	poliitik, erakond	1	4	7
	ametnik	0	1	1
2002	ajakirjanik, meediakanal	3	0	0
	ekspert	4	0	0
	arvamusliider	4	0	0
	poliitik	5	0	0
	lehelugeja	0	0	0
	president Rüütel	0	1	1
	ettevõtja	0	1	1
2003	ajakirjanik, meediakanal	12	0	0
	lehelugeja	13	0	0
	ekspert	11	4	7
	arvamusliider	8	1	0
	ametnik	1	1	1
	poliitik	7	41	54
	3.sektori esindaja	1	1	2
	Ettevõtja	0	9	4
	President Rüütel	1	8	14
	ÜL SA töötaja	0	1	2
	PR-töötaja	0	0	1
2004	poliitik	2	0	0
	arvamusliider	1	0	0
	juhtkiri	1	0	0

Tabel 6. Ühiskondliku leppe kõneisikud ja uudislugude kontekstis esile tõstetud allikad

4.2.1.3. Kes on kujutatud uudislugude juures oleval fotol

Fotode analüüs põhineb ainult uudislugude juures olevate fotode analüüsimisel, sest proovikodeerimine näitas, et kõik arvamusartiklid, v.a juhtkirjad, olid illustreeritud artikli autori näopildiga. Kuna arvamusartiklite autorid on käesolevas töös käsitletud teiste samaväärse tulemuse andvate kriteeriumite kaudu, ei pidanud siinkirjutaja arvamuslugude autorite fotode loendavat analüüsimist otstarbekaks.

Fotode analüüs näitas, et mõlemad päevalehed illustreerisid uudislugusid pildimaterjaliga peaaegu sajabrotsendiliselt: 48 uudisest 46-le oli lisatud pildiline sõnum. Kõige rohkem oli uudisloos juurde lisatud fotol kujutatud mõni Eesti üldsusele poliitika- või majanduse valdkonnast tuntud persoon. Tavakodanikke kujutati fotodel kokku kolmel korral: Eesti Päevalehe fotol olid jäädvustatud Tallinna üliõpilased (EPL, 20.10.03) ja Postimehes avaldatud kahest fotost ühel esitleti Estonia teatris leppe allakirjutamisel saalis viibinud inimesi (PM, 21.10.03) ning teisel Mark Soosaare üritusel “Teine Eesti” osalejaid (PM, 18.01.2002).

Eesti Päevalehe ja Postimehe uudislugude juures oleval fotol esitleti kõige rohkem Aadu Luukast (11 fotol) ja president Arnold Rüütli (10 fotol). Populaarsed olid ka Res Publica esimees Juhan Parts (4) ja Andra Veidemann (3).

Kanalite lõikes figureerivad Eesti Päevalehe fotodel peamiselt ettevõtjad, 22-st 11 fotol on kujutatud mõni tuntud ettevõtja, nt Aadu Luukas (10 korda, üks kord koos Urmas Sõõrumaaga ja üks kord koos Urmas Sõõrumaa ja Indrek Neiveitiga), Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsiooni juhatuse esimees Jaak Saarniit (1) ja Urmas Sõõrumaa (2 fotol, ühel üksinda ja teisel koos Aadu Luukase ja Indrek Neiveitiga).

President Arnold Rüütli fotosid leiab Eesti Päevalehe uudiskülgedel neljal korral.

Tabel 7 annab ülevaate rahvuslikku kokkulepet käsitlevate uudislugude juurde lisatud fotodel kujutatud isikutest.

Postimees visualiseeris uudislugusid kõige rohkem poliitikute fotodega, 24-st 9 fotol oli kujutatud mõni Eestis tuntud poliitik. Populaarseimad poliitikud oli president Arnold Rüütel (6) ja Juhan Parts (3), EV peaminister ajavahemikul 10.04.2003 – 13.04.2005 ja Res Publica esimees. Teiste erakondade poliitikute fotosid avaldati ühiskondliku leppe kontekstis keskmiselt üks kord.

Olgugi, et fotodel kujutati enamvähem kõikide suuremate erakondade poliitikutid, võib fotode suurust hinnates väita, et valitsusparteide Reformierakonna, Res Publica ja Rahvaliidu poliitikute fotod olid opositsiooni erakondade liikmete fotodest üldjuhul suuremad. Viimati nimetatud olid kujutatud näosuurustel fotodel.

Postimehe ja Eesti Päevalehe uudislugude juures oleval fotol kujutatud isikud

Fotol kujutatud isik	EPL	PM	Kokku
Aadu Luukas	8	3	11
Arnold Rüütel (sh 1 x presidendipaar)	4	6	10
Juhan Parts	1	3	4
Andra Veidemann	2	0	2
Jaak Saarniit	1	0	1
Erik-Niiles Kross	1	0	1
Peep Peterson, Transporditöötajate AÜ esimees	1	0	1
Urmas Sõõrumaa	0	1	1
Mart Laar	0	1	1
Raivo Vetik	0	1	1
Agu Laius	0	1	1
Märt Rask	0	1	1
Evelin Sepp	0	1	1
Siim Kallas	0	1	1
Luukas, Sõõrumaa	1	0	1
Arnold Rüütel ja Andra Veidemann	1	0	1
Sõõrumaa, Neivelt, Luukas	1	0	1
Tallinna üliõpilased (anonüümsed)	1	0	1
Foto Estonia Teatris leppe allkirjastamisel saalis viibinud inimestest	0	1	1
M.Soosaare üritus "Teine Eesti" Pärnus	0	1	1
Andra Veidemann, Agu Laius	0	1	1
S.Kallas, V.Reiljan, T-H Ilves, E.Savisaar	0	1	1
S.Mikser, J.Parts, V.Reiljan, P-E. Rummo, K.Saks	0	1	1
Foto/ illustratsioon puudub	7	2	9

Tabel 7. Eesti Päevalehes ja Postimehes rahvusliku leppe teemaliste uudislugude juures oleval fotol kujutatud isikud.

4.3. Milliste teemade ja probleemidega ühiskondlikku lepet seostatakse?

4.3.1. Millised teemad meediarepresentatsiooni käigus esile kerkivad?

Päevalehtedes ühiskondliku leppe meediarepresentatsiooni käigus esile tõusnud teemade leidmiseks on kasutatud kvalitatiivset analüüsimeetodit. Alljärgnevalt tuuakse välja leppega enam seostatud teemad ja kõneisikute poolt konstrueeritud väited. Kvalitatiivse analüüsi valimi moodustasid 62 arvamus- ja uudislugu, kummastki päevalehest kokku.

4.3.1.1. 2001.aasta: majanduslike eesmärkide esiletõstmine

2001.aastal käsitletakse ühiskondliku leppe teemat 12 artiklis.

Kõige rohkem (5) korda räägitakse Aadu Luukase ettepanekust sõlmida Iirimaa rahvusliku kokkuleppe eeskujul uus, võimuvahetusest sõltumatult toimiv arengukava, mis aitaks säilitada stabiilse majanduskeskkonna Eestis. *Luukas: “Vaatomata Eesti kiirele majanduslikule arengule viimase kümne aasta jooksul, on paljud majandusliku arengu näitajad täna üsna murettekitavad. /---/ Üks võimalik lahendus erinevate ühiskondlike jõudude vaheline üldrahvalik kokkulepe, milles osaleksid nii tööandjad kui töövõtjad, nii erakonnad kui ka kolmanda sektori mittetulunduslikud organisatsioonid.”/---/ “Õpime Irimaalt” (PM, 28.11.01).*

Kolmes artiklis arutletakse ühiskonna sotsiaalse jätkusuutlikkuse üle, nt “/---/ see on ühiskondlik leping, mis on sõlmitud kodanike vahel selleks, et koos saavutada seda, mida üksikindiviid eraldivõetuna kunagi saavutada ei suuda “ (Arnold Rüütel, EPL 20.07.01), ja käsitletakse Mart Laari esitatud viiest punktist koosnevat ühiskondliku leppe tekstiprojekti, nt “*Mart Laar suutis ettepanekusse siiski ka sisu tuua ja kasvõi ettepanek, et tööandjad tõstavad lisaks inflatsioonile palka 5%, ametühingud tagavad töörahu ja riik garanteerib maksutaseme säilimise, on üks esimesi konkreetsemaid ettepanekuid, mis kokkulepluse vallas tehtud*“(EPL juhtkiri, 01.12.01).

Luukas lükkas Laari ettepaneku tagasi põhjendusega, et asi on oluliselt komplitseeritum ja komplekssem kui peaministri pakutud viiepunktiline ettepanek. Laari ettepaneku nõrgaks kohaks nimetas Luukas ideed panna valitsus ja ettevõtjad palga suuruses kokku leppima, kuigi sellest olulisem oleks avaliku sektori kulutuste piiramine, nt *“Väga oluline on piirata ja lõpetada avaliku sektori tariifi pidev tõus, mis põhjustab inflatsiooni ning mida tööandjad ja -võtjad on sunnitud kinni maksma.”* (Aadu Luukas, PM 4.12.01).

Kahel korral kritiseeritakse Luukase pakutud lepet, milles nähakse suurettevõtjate kavalat plaani kontrollida parlamenti ja valitsust, nt *“Sellise kujul, nagu seda näib ette kujutavat Aadu Luukas, on «Leping Eestiga» tegelikult «esimese» Eesti leping «teise» Eesti valitsemiseks. Käputäis ärimehi ja valitsejaid otsustab, mis lihtrahvale hea on; võimukandjate klubid lepivad kokku, kuidas rahvaesindajad parlamendis tulevikus hääletama peavad* (Muuli, PM, 03.12.01).

Liina Tõnisson tervitab rahvusliku leppe ideed, kuid hoiatab samuti: *“/---/ et see dokument [lepe] ei paistaks välja nii, et tänased valitsejad panevad järgmistele päitsed pähe ja need täitku vaid käske”* (EPL, 26.10.01).

Lepet käsitletud artiklites sõna võtnud kõneisikute väited ja vastuväited

<p>Eestil on vaja sõlmida ühiskondlik lepe, et tagada majanduse stabiilne areng, mis toimiks võimuvahetustest sõltumatult;</p> <p>Mart Laar esitas viiest punktist koosneva Eesti ühiskondliku kokkuleppe teksti ettepaneku, mis hõlmab kolme suurt osapoolt – tööandjaid, ametiühinguid ja valitsust</p>	<p>Luukase ühiskondliku leppe idee on ettevõtjate kaval plaan kontrollida valitsust/ Tallinna linnavõime;</p> <p>Ühiskondlik lepe on soov nn Esimese Eesti valitsemiseks nn Teise Eesti üle;</p> <p>Luukas leiab, et Laar kiirustas liiga, kuna Eesti ühiskonna ees seisvate probleemid on komplitseeritud ja nende lahendamine nõuab komplekssemat plaani</p> <p>Kuidas suudavad omavahel kokku leppida tuleviku tulijad ja tegijad ning mineviku sabad?</p>
---	---

Kokkuvõttes võib öelda, et 2001.aastal esitlesid Eesti eestikeelsed üleriigilised päevalehed leppe eesmärgina majanduse stabiilset arengut ja leppe osapooltena representeeriti ettevõtjaid ja valitsust. Peamisteks kõneisikuteks olid ajakirjanikud, ettevõtjad ja poliitikud.

4.3.1.2 2002.aasta: ühiskonna jätkusuutliku arengu kava vajaduse rõhutamine

2001.aasta meediakajastustes esinev majanduslik dimensioon asendus 2002.aastal kodanikuühiskonna ja sotsiaalse võrdsuse küsimustega. Kõige rohkem – teema tõstatatakse kümnes artiklis - tuntakse muret Eesti sotsiaalse jätkusuutlikkuse pärast, nt *“Teadlased on väitnud ja avalikkus tunnistanud, et hind, mida oleme maksnud oma edu eest, on olnud ülekohtuselt kõrge. Selle sisse tuleb arvata ühiskonna lõhestatus, riigi institutsioonide vähene usaldatavus ja poliitikute võõrandumine rahvast, mille tulemusena on rahvas omakorda võõrandunud poliitikast* (Arnold Rüütel, EPL 25.02.02);

“Võib välja tuua kaks peamist vajadust ühiskondliku kokkuleppe sõlmimiseks – üleminekuriigile omane arengukriis ja Eesti kui väikeriigi püsijäämine globaliseerivas maailmas. /---/ “Ühiskondlik kokkulepe on vajalik ka Eesti püsijäämise kindlustamiseks, sest isevooluteed minnes on tõenäoline, et üliväikesel rahval põhinev väljaarendatud kultuur ja riiklus hääbuvad” (Raivo Vetik, EPL 4.09.02);

“Selline ühiskond, kus materiaaletest hüvedest osasaamise võimalused on jaotatud normaalselt, on tänu oma tugevale keskkohale sidus. Ebasoovitavaim variant on see, kui ühiskond hakkab meenutama kahe küüruga kaamelit, kus keskkohal on õhuke” (Juhan Kivirähk, 18.01.02)

Sellesse rühma kuuluvad ka artiklid teemadel, et Eestis puudub endiselt tugev keskklass, vaesema elanikkonna olukord ei ole paranenud ja rahvas on minetanud väärikuse. Lahendusi pakutakse erinevaid: ühed leiavad, et valitsus peaks pöörama välispoliitika asemel rohkem tähelepanu kodustele probleemidele, nt *“Omariiklus kohustab meid pöörama end nüüd Eesti ühiskonna poole”* (PM juhtkiri, 23.02.02),

teised aga, et tarvis on ühishuvidest lähtuvat avalikku arutelu, kuni jõutakse (ja vajadusel isegi kaubeldakse selle üle) arusaamani, et *ühiskonna tasakaal on tähtis mitte ainult sotsiaalse konfliktuse ohjamiseks, vaid ka majanduse arengu ja demokraatliku poliitilise kultuuri väärtussüsteemi huvides* (Raivo Vetik, 4.09.02).

Kuuest artiklist jääb kõlama kriitika, et vaatamata aasta kestnud arutelule, ei ole leppe olemus ikka veel arusaadav: nt *“Mis võiks olla ühiskondlik leping? Sellest on pajatanud president Arnold Rüütel, asja sisu lähemalt avamata”* (Andres Tarand, EPL 30.11.02).

Poliitikutele heidetakse ette vähest koostööd, nt *“Kui Eesti erakonnad oleksid suutnud osagi sellest energiast, mis kulub pahatihti võimumängudele, kulutada teadlaste ekspertiiside, hinnangute ja ettepanekute arvessevõtmisele, siis ei seisaks me tõenäoliselt täna nii tõsiste eksistentsiaalsete probleemide ees* (Arnold Rüütel, PM, 25.02.02), samuti pidevate kampaaniate korraldamist, mille tagajärjel rahva umbusk poliitika vastu kasvab. Kahtluse alla seatakse ka Rüütli-Luukase pakutud ühiskondliku leppe legitiimsus, kuna *“Eestis, nagu kõikides teistes demokraatlikes riikides, kehtib ühiskondlik lepe. Seda nimetatakse põhiseaduseks /---/”* (Jaak Allik, PM 13.04.02)

Leppe teemalistes artiklites sõna võtnud kõneisikute esitatud väited ja vastuväited

Mure Eesti sotsiaalse jätkusuutlikkuse pärast;	Poliitikute lubadusi ei tohi uskuda;
Eestis on tekkinud vajadus ühiskonna uue arengukava väljatöötamiseks;	Eestil on ühiskondlik lepe sõlmitud, selleks on põhiseadus;
Sotsiaalse dialoogi vajadus;	Poliitilised kampaaniad süvendavad rahva võõrandumist poliitikast veelgi;
Senise hariduspoliitika korrigeerimise vajadus	Poliitikud ei taha üksteist ära kuulata

2002.aastal rõhutati tervikliku ühiskonna ja sotsiaalse dialoogi loomise vajadust ja asjast huvitatud osapooltena representeeriti poliitikuid ja tavakodanikke. Kõneisikuteks olid poliitikud ja eksperdid.

4.3.1.3 2003.aasta: erinevad teemad

2003.aastal võib ühiskondliku leppega seoses välja tuua neli suuremat teemaderingi.

Kõige olulisemaks teemaks said **ühiskondliku leppe sisu ja eesmärgi küsimused**.

2003.aastal avaldati kõige rohkem ühiskondliku kokkuleppe teksti ja sisu kritiseerivaid artikleid (17). Heidetakse ette leppe eesmärgi ja selle saavutamiseviisideks ettepanekute puudumist; oluliste valdkondade ja huvigruppidega mitteametustamist.

Näited tekstidest: *“Asjaosaliste kirjelduste järgi peab ühiskondlik kokkulepe hõlmama nelja põhiteemat: rahvastik, haridus, majandus ja võimujaoitus riigis. Need on kõik valdkonnad, mille aluspõhimõtted sätestatud põhiseaduses”* (EPL juhtkiri, 14.01.03);

“Kuna ei ole selge, mida ja kuidas selles kokkuleppes kirjeldatakse, pole ühelgi erakonnal head põhjust millelegi deklaratiivsele alla kirjutada” (EPL juhtkiri, 15.02.03), *“Eesti ühiskondliku kokkuleppe debatis on selgeks rääkimata kolm põhiprobleemi: milles kokku lepatakse, kes kokku lepivad ja millised on kokkuleppe oodatavad tulemused”* (Kaarel Kilvits, EPL 28.03.03);

“Eestis on nii poliitilisi kui ka majanduslikke jõude, kes on teistest enam huvitatud ühiskondliku lepingu kui poliitilise raamdokumendi sõlmimisest. Arusaamatuks jääb nende motiiv. Kas tõesti on vajalik seda, et me kõik armastame oma riiki ja rahvast, veel mingi lepinguga kinnitada?” (Silver Meikar, PM 15.08.03)

2003.aasta sügisel ühiskondliku leppe teksti valmimise ja selle avalikkusele esitlemise järel asusid Reformierakonna ja Res Publica oma leppevariante välja töötama. Päevalehed tutvustasid nii Juhan Partsi koostatud kava “Eesti edu 2014” kui Siim Kallase leppeteksti, kuid Postimehe käsitluses ilmnes kahel korral ka otsest leppe tekstide vastandamist: näiteks nn Luukase-Rüütli lepe versioon vs Partsi versioon.

Ühiskondliku leppe teksti ja sisu kritiseerijate argumendid ja neile vastuargumendid

<p>ÜL puhul pole endiselt selgunud selle eesmärk, osapooled ja soovitud tulemused;</p> <p>Leppe tekstis puuduvad selged võtmevaldkonnad;</p> <p>Ühiskondliku leppe tekstis on seatud liiga palju prioriteete ühekorraga, aga kui kõik on tähtis, siis ei ole midagi tähtis;</p> <p>Leppest unustati töövõtjate huvid välja;</p> <p>Ühiskondlik lepe ei ole arvestanud kodanikuühenduste esitatud ettepanekuid</p>	<p>Eesti ühiskondlik lepe keskendub neljale valdkonnale;</p> <p>Ühiskondlik lepe tähtsustab lastega peresid; Ühiskondlik lepe on leppimise sümbol;</p> <p>Ühiskondlik lepe on midagi Euroopa Konstitutsiooni sarnast, millega täielikult rahul ei ole keegi, ent kõik leiavad, et seda on vaja;</p> <p>Ühiskondliku leppe sisuks saab Eesti Sotsiaalharta kinnitamine ja omaksvõtmine Riigikogus</p>
---	--

Kui Luukase- Rüütli leppesse suhtub Postimees üldjuhul heatahtlikult, siis Partsi lepet nimetati “Partsi “unistuseks” Eestist aastal 2014” (PM uudis, 14.08.03). Kuu aega hiljem vastandas Postimees Luukase-Rüütli leppe Siim Kallase (alles valmimisjärgus oleva) leppetekstiga, nimetades Kallase (mitte veel valminud) varianti “tõhusaks” ja “nädala jooksul valmivaks” representeerides sel viisil Luukase-Rüütli lepet kui “kauavalminud” ja “ebatõhusat” lepet. Nt *“Reformierakonna esimees Siim Kallas kavatsseb töötada vastukaaluks president Arnold Rüütli ideest sündinud ühiskondlikule leppele nädala jooksul välja lühikese, selge ja toimiva lepingu”* (PM, 09.10.03)

2003.aastal kerkis kõige rohkem esile ühiskondliku leppe sisu ja eesmärgi temaatika ja peamise osapoolena representeeriti poliitikuid. Kõneisikuteks olid ajakirjanikud, poliitikud ja leppe valmimisega seotud isikud.

Teise suure teemaderingi moodustasid **arutelud ühise tegevusplaani (ühiskondliku leppe) üle, kuidas riik peaks käituma uutes tingimustes** (NATO ja Euroopa Liidu liikmena). Millist mõju võib ühinemine avaldada Eesti ühiskonnale; iibeprobleemide ja tööjõu vaba liikumise küsimused. Tulevikuvisioone käsitlevaid artikleid on kaheksa.

Näiteid artiklitest: *“Eesti on jõudnud uude seisundisse./---/ Seepärast on aeg määratleda, millised on meie tänased ja homsed rahvuslikud huvid”* (Tunne Kelam, PM 08.02.03);

“Iga riigi – olgu väikse või suure – esmane siht on jätkusuutlikkuse tagamine. Jätkusuutlikkus tuleneb aga kahest põhitegurist: ühel poolt väliskeskkond ja teisalt seesmine jõud kujundada omaenda majanduslikku ja poliitilist käekäiku” (Tiit Matsulevitš, EPL 22.08.03);

“Me kõik tahame paremini elada. Me tahame, et Eestis sünniks rohkem lapsi, et nad saaksid hea üld- ja kutsehariduse. Me tahame, et meil ja meie lastel oleks kindel töö ja parem palk. Seepärast keskendubki lepe lastele, haridusele ja majandusele” (Urmas Sutrop, EPL 12.09.03);

“Pakun välja ühe võimaliku ühiskondliku kokkuleppe loogika. Eesmärgiks võiks olla arenenud Euroopa riikide tasemele vastav elukvaliteet. Selle saavutamise peamine tee on teadmuspõhise majanduse loomine” (Raivo Vetik, PM 23.05.03).

Ühiskondliku leppe ülesanded Eesti tulevikuvisioonide realiseerimiseks

Eesti vajab inimesekesksemat arengumudelit;	Valitsuskoalitsiooni liberaalne mudel suurendab töötust ja kodutute hulka;
Eesti kestmajäämise nimel on vaja määratleda riigi tänased ja homsed huvid;	Poliitikud peavad vaenuleeridesse kapseldumise asemel otsima ühiseid väärtusi, kuna sotsioloogilised küsitlused näitavad, et poliitika on kaotamas oma tõsiseltvõetavust; erakondadel puudub rahvastikupoliitika
Ühiskondliku leppe diskussiooniga algab Eestis tulevikku suunatud poliitika uuendamine;	

2003.aastal olid ühiskonna arengu teemat puudutavad artiklid 2002.aastaga võrreldes vähem analüütilised. Selle asemel sõnastati erinevaid ülesandeid, mida tulevane ühiskondlik lepe täitma peab, nt *“See pole mingi tühi tekst, vaid konkreetne ja kokkuleppeid taotlev. Kõige pakilisem on, et rahvas suudaks end taastoota, et lapsega pered oleksid kindlustatud ja et haridus oleks kvaliteetne, kättesaadav ning vastaks riigi vajadustele.* (Andrus Keevallik, EPL 02.08.03).

Seega võib 2003.aasta teise suurema teemaderingi näitel väita, et ühiskondlikku lepet esitleti kui vahendit või mehhanismi Eesti ühiskonna kestmajäämiseks ja arengu jätkumiseks. Konkreetseid osapooli on selle teema juures keeruline välja tuua. Artiklites kasutatakse palju “meie”-vormis pöördumist, kuid kes need “meie” on, otseselt ei selgu. Konteksti põhjal otsustades näib sõnumite adressaadiks olevat valitsus, samas valitsuspoliitikud sel teemal kordagi sõna ei võta. Kõneisikuteks olid eksperdid ja arvamuslimidrid.

Kolmanda teemaderingina kerkis artiklites esile **kriitika leppe väljatöötajate suhtes ja kritiseerijate kriitika**, mida kajastati kokku 6 artiklis. Leppe autoritele heideti ette valelike lubaduste andmist ja ühiskondliku leppe sõlmimise soovi teesklemist, tugeva poliitilise liidri puudumist. Kahtluse alla seatakse leppe legitiimsus, kuna Eestis väidetavalt puudub vajalik seadusandlik meede leppe rakendamiseks ja mingite paralleelsete valitsemismehhanismide kasutamine ei ole mõeldav. *“Kui see sihtasutus korraldab diskussioone ja tegutseb omamoodi mõttekojana, siis palun väga. Aga ei mingit paralleelmehhanismide loomist olemasolevale riigiõiguslikule struktuurile”* (Märt Rask, PM 08.08.03).

Leppe autorid tõrjusid kritiseerijate süüdistusi väites, et nende kriitika põhjuseks on hirm leppelt kasu mitte lõigata, samas sunniks leppe toetamine võtma kohustusi, mida ilmselgelt täita ei taheta: *“Ühiskondliku kokkuleppe protsess on kodanikuühiskonna protsess, mitte ühe seniilse presidendi ja võimuahne rahast lolliks läinud naftaärimehe ambitsioon, nagu seda tahetakse näha”* (Jaak Aaviksoo, PM 09.10.03)

Ühiskondliku leppe idee toetajate väited ja leppe idee kritiseerijate vastuväited

Rahvusliku kaaluga asjus ei tohiks olla kohta päevapoliitilisele madinale;	Ühiskondliku kokkuleppe arutelu on muutunud valelike lubaduste andmiseks, sest tõenäoliselt sõlmiti mingid salalepped juba enne Riigikogu valimisi;
Ühiskondlikust kokkuleppest eemalejääjad kritiseerivad lepet, kuna ei saa sellelt kasu lõigata, samas on kritiseerijate enda esitatud leppevariandid samamoodi üldsõnalised;	Erimeelsused ühiskondliku kokkuleppe ümber ja alternatiivsete ettepanekute esitamine näitab, et Eestis puudub tugev poliitiline liider;
Riigi ja ühiskonna erihuvid ei vii arengut edasi	Valitsuse tegevust saab määrata ainult koalitsioonileppe kaudu
	* Ühiskondliku kokkuleppe varjus osaleb president aktiivselt oma erakonna valimiskampanias.
	* Ühiskondlik lepe on osa presidendi mainekujunduskampaniast

Eraldi alateema osapoolte representatsioonis moodustasid president Arnold Rüütl tegevust kritiseerivad artiklid. Presidendile heideti ette ühiskondliku kokkuleppe varjus aktiivselt oma erakonna valimiskampanias osalemist, nt *“Kuigi avalikult on president Arnold Rüütel end justkui erakonnapoliitikast taandanud, osaleb ta aktiivselt oma endise erakonna kampaanias. Memorandum, millele Rüütel erakondi enne valimisi alla kirjutama sunnib, on käsitletav samuti eeskätt Eestimaa Rahvaliidu propagandatootena”* (EPL juhtkiri, 15.02.03). Kõlas ka arvamusi, et ühiskondlik lepe on osa presidendi enda mainekujunduskampaniast.

2003.aastal kerkis ühiskondliku leppe käsitlemisel kolmanda teemaderingina esile leppe väljatöötajate/ eestkõnelejate ja leppe kritiseerijate vastastikune kriitika ja asjast huvitatud osapooltena representeeriti eeskätt poliitikuid ja president Rüütli.

Kõneisikuteks ajakirjanikud, poliitikud ja leppe valmimisega seotud isikud. President Rüütli motiive leppe eestvedajana kritiseerisid Eesti Päevalehe ajakirjanikud.

Neljandaks eristusid 2003.aastal **ühiskondliku kokkuleppe tähtaja fikseerimise poolt ja vastu argumendid**. Sellele probleemile pöörati tähelepanu kuues artiklis. Artiklid jagunesid kaheks, ühed teavitasid avalikkust ühiskondliku leppe valmimise (järjekordsest) tähtajast, teistes leiti, et tähtaja fikseerimine on mõttetu ja arutelu peaks kestma niikaua, kuni kõik osapooled on leppe sõlmimiseks valmis, nt *“Eestis on tihti ajalooliste kuupäevade kultus, mis võib ähmastada sisulist protsessi. Halvemal juhul läheb nii ka ühiskondliku leppega, mille alus tuli allkirjastada just enne iseseisvuspäeva - et presidendil oleks hea kõnelda”* (Küllo Arjakas, PM 08.08.03)

Ühiskondliku leppe tähtaja fikseerimise poolt ja vastu argumendid

<p>Ühiskondliku kokkuleppe lõpptekst allkirjastatakse sügisel;</p> <p>Rüütel tahab ühiskondliku kokkuleppe valmis saada enne Riigikogu valimisi;</p> <p>Rüütel soovib leppe sõlmida enne euroreferendumit</p>	<p>Ühiskondliku kokkuleppe juures peaks tähtajast olulisem olema osapoolte valmisolek lepet sõlmida;</p> <p>Ühiskondlikku lepet ei saa sõlmida enne euroreferendumit, kuna diskussioon on pooleli</p>
---	---

2003.aasta neljanda suurema teemana esitlesid päevalehed ühiskondliku leppe tähtajaga seotud probleeme ja osapooltena representeeriti eeskätt president Arnold Rüütlit.

Kõneisikuteks ajakirjanikud, poliitikud ja leppe valmimise eestvedajad.

2003.aasta mediarepresentatsiooni vahkokkuvõttena võib väita, et analüütilist diskussiooni nagu 2002.aastal ei toimunud. Argumenteerimisel keskenduti peamiselt leppe üksikutele küsimustele, mille puhul on kõnelejal lihtne poolt ja vastu väiteid leida. Kõneisikuteks olid peamiselt poliitikud.

4.3.1.4 2004.aasta: Eesti peaks võtma suuna teadmistepõhisele ühiskonnamudelile

2004.aastal ilmus ühiskondliku leppe teemal neli artiklit: 1 juhtkiri ja 3 arvamislugu, kõik Postimehest. Juhtkirjas räägiti ühest äsjavalminud uurimuse tulemustest, milles väideti, et paljud eestlased kardavad oma sotsiaalse turvalisuse halvenemise pärast. PM toimetus arvas, et enne 10-15 aasta möödumist ei tasu ühiskondliku leppe tulemusi oodata ja soovitas inimestel parema enesetunde saamiseks liituda kodanikeühendustega ja osaleda aktiivselt seadusearuteludel, vajadusel streikida.

Kahes artiklis jätkus arutelu Eesti uue arengustrateegia väljatöötamise vajadusest. Mart Kadastik (PM, 03.02.04) ja Andrus Ansip (PM, 09.09.04) olid ühel meelel, et Eesti haridus- ja teaduspoliitika vajaks kriitilise pilguga ülevaatamist selleks, et Eestist võiks areneda teadmistepõhine ühiskonnaks. Selleks tuleks hakata väärtustama head haridust ja maksta haritud inimestele väärilist palka. Kadastiku arvates saaks hariduse kaudu vähendada ühiskonnas ebavõrdsust (PM 03.02.04).

Kolmanda arvamuse kirjutajaks oli Andra Veidemann, kelle sõnul puudub ühiskondlikul leppel alternatiiv, olgugi, et poolteist aastat kestnud ühiskondliku leppe protsessi kipub osa meediast tondina kujutama. Veidemanni arvates on vaja välja töötada sotsiaalne dialoog ja seda toetav võrgustik (PM 22.11.2004)

2004.aasta teemad kokku võtta väitesse, et arutelu tuleviku arengumudelite üle jätkus, rõhutati hariduse- ja teadmistepõhise ühiskonna loomise vajalikkust. Osapooltena representeeriti nii valitsust kui tavakodanikke. Kõneisikuteks olid poliitikud ja arvamusiidrid.

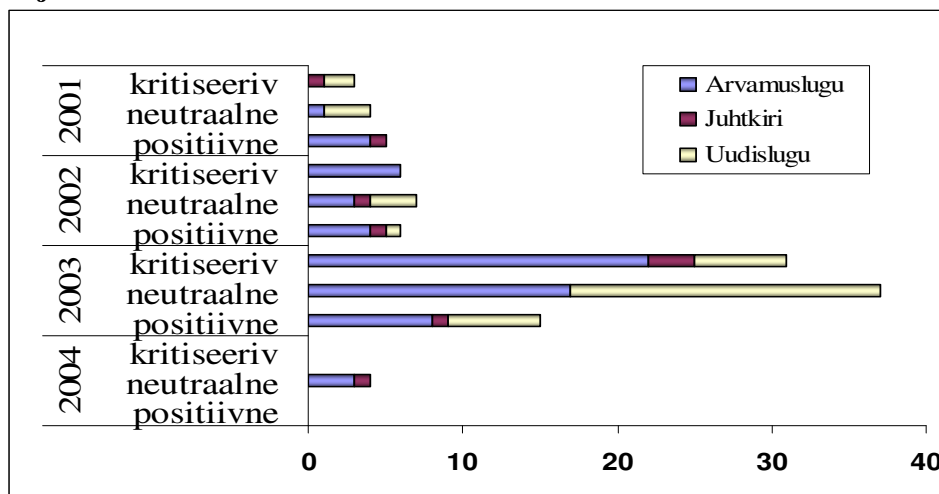
4.4. Milline on päevalehtedes väljendatud hoiak ühiskondlikku leppesse?

4.4.1. Milline on artiklite pealkirjades väljendatud hoiak

Pealkirjade tonaalsust hinnates selgus, et analüüsitud nelja aasta jooksul ilmus kummaski ajalehes kõige rohkem kritiseeriva pealkirjaga arvamusalugusid (28), neutraalse pealkirjaga uudiseid oli veidi vähem (26) ja positiivse pealkirjaga arvamusalugusid kõigest 16.

Joonisel 5 on pealkirjade tonaalsus esitatud graafiliselt.

Eesti Päevalehes ja Postimehes ühiskondliku leppe artiklite pealkirjades väljendatud hoiak

Joonis 5. Eesti Päevalehe ja Postimehe ühiskondliku leppe teemaliste artiklite pealkirjade tonaalsus

Jooniselt 5 võib näha, et kui 2001.aastal olid ühiskondlikust kokkuleppe arvamused valdavalt positiivse pealkirjaga (4), ja kriitilised olid juhtkirjade (1) ja uudiste pealkirjad (2), siis 2002.aastal on kritiseerivaid ja positiivseid juba võrdselt ühepalju, kumbagi 6. Neutraalseid pealkirju oli 2002. aastal seitse.

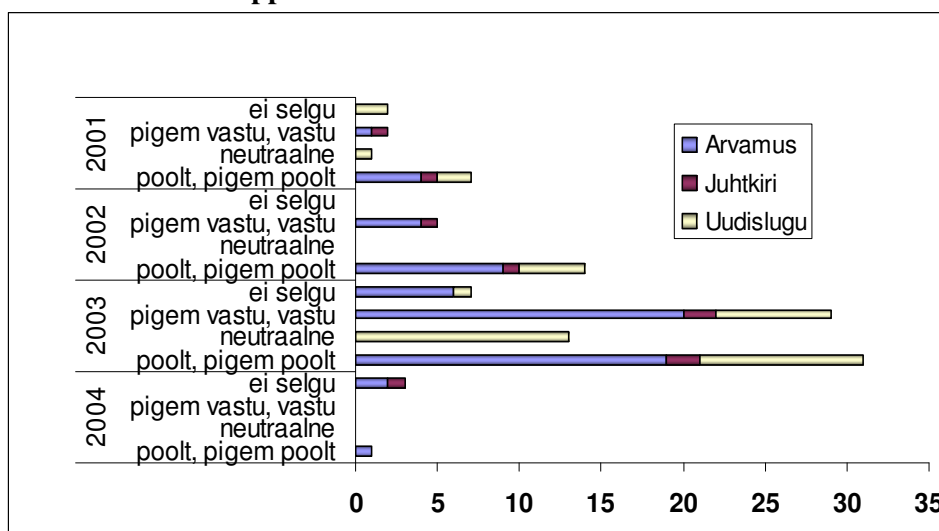
2003.aastal oli kõige rohkem neutraalse pealkirjaga arvamusi- (17) ja uudislugusid (20), kritiseerivaid 31 ja positiivseid vaid 15. Kõige kriitilisemad ja kõige positiivsemad pealkirjad olid 2003.aasta arvamusalustel. 2004. aastal olid pealkirjad neutraalselt sõnastatud (4).

4.4.2. Milline on artikli autori väljendatud hoiak ühiskondlikku leppesse

Autorite suhtumist Eesti ühiskondlikku kokkuleppesse väljendati kokku 103 uudisloos, juhtkirjas või arvamuses. 12 juhul ei olnud võimalik autori hoiakut määrata. Kokkuvõtvalt oli väljaannete lõikes erinevus selline, et Postimehe 66 autorist 31 leppe poolt ja 21 vastu. Eesti Päevalehe autoritest 21 olid leppe suhtes positiivselt meelestatud ja 13 olid leppe vastu.

Joonisel 6 on esitatud hoiakute jagunemist žanrite lõikes.

Autorite hoiakud leppesse žanrite lõikes

Joonis 6. Eesti Päevalehes ja Postimehes ühiskondliku leppe teemaliste artiklite autorite hoiak leppesse

Aastate lõikes arvamuse žanris hoiak pisut muutus: kui 2001. ja 2002.aastal oli üldine hoiak ühiskondliku leppe poolt ja kõlasid vaid üksikud vastuargumendid, siis 2003.aastal esines negatiivset hoiakut pisut rohkem kui positiivset. Uudislood olid üldjuhul leppe suhtes positiivsed kui arvamused.

Analüüs tõi välja ka, et kui Eesti Päevalehe ajakirjanikud säilitasid kogu analüüsitud perioodi kritiseeriva hoiaku leppe väljatöötamise protsessi läbiviimise viiside suhtes (leppe vajalikkust EPL kahtluse alla ei seadnud), siis Postimehe uudislugude hoiakud olid positiivsetest negatiivseteni. Leppe suhtes täiesti negatiivselt meelestatud olid Toomas Mattsoni artiklid ja väga positiivselt Peeter Ernitsa kirjutatud lood.

5. Järeldused ja diskussioon

5.1 Kuidas päevalehed esitasid ühiskondliku lepet kui kõneainet?

Ühiskondliku leppe teema tõusis Eestis esmakordselt esile 17.mail 2000, mil Aadu Luukas avaldas Äripäevas artikli ja milles ta tegi ettepaneku Iirimaa eeskujul sõlmida Eestis ettevõtjate, töötajate ja valitsussektori õigusi ja kohustusi fikseeriv rahvuslik kokkulepe, mis aitaks tagada Eesti majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse (Luukas, Äripäev 17.05.00). Eesti üleriigiliste eestikeelsete päevalehtede agendasse jõudis teema umbes aasta hiljem seoses tookord Eesti Vabariigi presidendiks kandideerinud Peeter Tulviste artikliga “Kasva suureks, oma riik” (PM 23.02.01).

Analüüsitud nelja aasta jooksul võib eristada kolme perioodi, mil meediakajastus oli keskmisest intensiivsem. Esimene periood kestis 2002.aasta novembrist kuni veebruarini; teine 2003.aasta jaanuarist kuni märtsini ja kolmas 2003.aasta augustist oktoobrini.

Kõige suuremat tähelepanu pöörati ühiskondlikule leppele 2003.aasta augustist kuni sama aasta oktoobrini. Nimetatud kolme kuu jooksul ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kokku 70 ühiskondliku leppe teemat käsitlevat artiklit, mis moodustab peaaegu poole käesolevas töös analüüsitud artiklite mahust. Samal perioodil rakendati (Eesti Päevalehes rohkem kui Postimehes) leppe teemale esiküljel viitamise kaudu tähelepanu pööramise võtet.

Vaadates neid kolme perioodi samal ajal ühiskonnas aset leidnud olulise sündmuste kontekstis, võib järeldada, et leppe teemale pöörati suuremat tähelepanu ajal, mil poliitikute vahel valitses pingeline olukord. Kuivõrd arvamused artiklite autoriteks neil perioodidel olid sageli poliitikud, siis võib seda tõlgendada kui poliitikute eesmärgi kasutada leppe üle diskuteerimist enda nähtavaks tegemise vahendina.

Näiteks võttis Mart Laar (siis peaminister) leppe teemal sõna 2001.aasta novembris ja detsembris ja visandas Iiri rahvusliku kokkuleppe eeskujul Eesti leppeteksti kavandi.

Samal ajal vaevles Isamaaliit kriisis (mitmed ebaõnnestunud projektid ja erastamised, pildiskandaali mõjud), võimuvõitlus Keskerakonnaga toimus nii Toompeal kui Tallinna linnas (Jüri Mõisa asemel sai uueks linnapeaks Edgar Savisaar).

Kuna Mart Laar leppe diskussioonis hiljem ei osalenud, võib siinkirjutaja arvates Laari aktiivsust 2001.aasta sügisel seostada Laari katsega parandada oma renomeed või juhtida avalikkuse tähelepanu muudele teemadele. Väidet toetab veel asjaolu, et Luukas, kes selleks ajaks oli peaaegu kaks aastat üritanud leida ühiskondliku leppe sõlmimise ideele erakondade toetust (algul valitsuse tasandil, seejärel Tallinna linnas), lükkas Laari pakutud kolme osapoolt – töötajaid, tööandjaid ja valitsust - hõlmava leppevariandi tagasi põhjendusega, et esitatud variant on liiga üldine.

Luukase vastus oli ootamatu eelkõige sellepärast, et Laari kavand väidetavalt järgis samu põhimõtteid, mida peeti silmas Luukase poolt Eestile eeskujuks seatud Iiri rahvusliku leppe esimese, 1987.aastal valminud dokumendi koostamisel. Seega poleks Luukasel olnud põhjust ettepanekut tagasi lükata. Äraütlemise motiive võiks sellisel juhul seletada ettevõtja kartusega, et Laari halb maine ja võimu ebakindlus võivad saada leppe valmimisele saatuslikuks.

Nelja aasta jooksul päevalehtedes avaldatud ühiskondliku leppe teemalised artiklid jagunesid žanriliselt selliselt, et kõige rohkem oli arvamuskirjutusi. Uudislugusid oli veidi vähem. Aastate lõikes eristus taaskord 2003.aasta.

Kui 2001.aastal käsitleti lepet mõlemas päevalehes kokku peamiselt uudislugudes, siis 2002. aastal rohkem arvamuskirjutustes. 2003.aastal jagunesid arvamuskirjutused ja uudislugud põhimõtteliselt võrdselt, kuid mõnevõrra olid Postimehes ülekaalus arvamuskirjutused ja Eesti Päevalehes uudised.

2003.aastal ilmus kõige rohkem lugejakirju ja enamus neist ajavahemikul jaanuarist aprillini ja seejärel ka augusti lõpust oktoobri lõpuni.

Artiklite paigutuse kaudu tähtsustasid päevalehed ühiskondliku leppe teemat erinevalt. Kui Eesti Päevalehes oli artiklid paigutatud lehenumbris peamiselt kas olulisele kohale, siis Postimehe artiklid oli paigutatud peamiselt teisejärgulisele või vähetähtsale kohale, välja arvatud üks Toomas Mattsoni kirjutatud keskmise pikkusega uudislugu pealkirjaga “*Siim Kallas koostab nädalaga uue, tõhusa ühiskondliku kokkuleppe*”, mis oli asetatud Postimehe esiküljele (PM, 09.10.03).

Võrreldes erinevate tähelepanu köitvate võtete kasutamist (esiküljel või artiklilt artiklile viitamine, märksõnade kaudu fokuseerimine, lugejakirjade avaldamine) leppe teemaliste artiklite juures erinevatel aastatel, võib väita, et päevalehed rõhutasid ühiskondliku leppe käsitlemise vajadust kõige tugevamini 2003.aastal ja eeskätt kahel perioodil jaanuarist märtsini ja augustist oktoobrini.

Bakalaureusetöö esimeseks järelduseks on, et Eesti Päevaleht ja Postimees esitasid ühiskondlikku kokkulepet kui kõneainet kõige selgemini 2003.aastal ja kahel perioodil: jaanuarist märtsini ja augustist oktoobrini.

Siinkirjutaja arvates võib konkreetsete ajavahemike esiletõstmine olla mõjutatud samadel perioodidel Eesti ühiskonnas toimunud sündmustega: kevadel Riigikogu valimistega 2003.aasta kevadel ja sügisel euroreferendumiga ja seejärel R3 koalitsioonis tekkinud võimuvõitlusega. .

5.2. Kuidas päevalehed ühiskondliku leppe teemat kontekstualiseerisid ja väärtustasid?

Artiklite autorite analüüs näitas, et kõige rohkem sõnastasid teema ajakirjanikud. Suuruselt järgmise autorite grupi moodustasid arvamussliidrid ning kolmandal kohal olid eksperdid. Osakaalult neljanda rühma moodustasid poliitikud. 2003.aastal lisandus juurde mitu uut autorite kategooriat, neist kõige aktiivsemalt lehelugejad.

Arvamussliidri rollis esitlesid päevalehed kõige rohkem poliitikud, veidi vähem oli erinevate avalik-õiguslike asutuste juhte, rektoreid, direktoreid ning veelgi vähem kolumniste.

Rohkem kui ühe artikli kirjutasid Priit Hõbemägi, Linnar Viik, Linnar Priimägi, Andra Veidemann, Urmas Sutrop ja Kalle Muuli. Kui Linnar Viigi, Linnar Priimäe ja Urmas Sutropi artiklid ilmusid mõlemas väljaandes, siis Andra Veidemann arvamusslood ilmusid ainult Postimehes.

Kui autorina sõnastasid teema kõige sagedamini ajakirjanikud, siis uudislugudes kõige enam tsiteeritud ja parafraseeritud isikuteks olid poliitikud. Poliitikud olid ka suurimaks infoallikarühmaks ja selles mõttes tõsis teiste seas taas esile 2003.aasta. 2003.aastal pöördusid ajakirjanikud poliitikute poole peaaegu kümme korda rohkem kui eelnevatel aastatel.

Mõlemad päevalehed kasutasid uudislugude illustreerimiseks fotosid peaaegu sajabrotsendiliselt. Levinuimad olid poliitika- või majandusvaldkonnast tuntud isikute fotod, arvuliselt kõige rohkem oli fotol kujutatud Aadu Luukast ja president Rüütlit. Populaarsed olid veel Juhan Parts ja Andra Veidemann. Tavakodanikke kujutati fotodel ainult kolmel korral.

Kanaleid võrreldes ilmnes, et Eesti Päevalehe fotodel figureerisid peamiselt ettevõtjad ja Postimehe omadel poliitikud.

Piltide kasutamise analüüs tõi välja, et olgugi, et kõikide Eesti suuremate erakondade esindajad “pääsesid” vähemalt korra n.-ö pildile, võib fotode suuruse põhjal väita, et valitsusparteide Reformierakonna, Res Publica ja Rahvaliidu poliitikuid kujutati üldjuhul suurematel fotodel kui opositsiooni erakondade liikmeid.

Võttes arvesse asjaolu, et päevalehed esitlesid poliitikuid sageli arvamusiidri rollis, võib väita, et realselt moodustasid poliitikud ajakirjanike järel suuruselt teise autorite rühma. 2003.aastal sõnastasid ühiskondliku leppega seotud teemasid kõige sagedamini poliitikud, seda nii arvamusalugude autorite kui uudislugude kõneisikute ning infoallikatena.

Autorite, kõneisikute, allikate ja fotode analüüsi käigus ilmnis, et ühiskondliku leppe representatsioonis jäeti täiesti tahaplaanile kodanikeühendused. Päevalehed kaasasid kolmanda sektori esindajad diskussiooni ainult kahel korral, üks kord seoses transporditöötajate ametiühingu esimehe kriitikaga leppe autorite aadressil, et ühiskondlik lepe ei arvesta töötajate huvisid (EPL 04.09.03) ja sarnane juhtum, kus Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu juhataja tegi teatavaks otsuse ühiskondliku leppega 2003.aasta sügisel mitte ühineda.

Bakalaureusetöö teiseks järelduseks on, et 2003.aastal Eesti Päevaleht ja Postimees kontekstualiseerisid ühiskondlikku lepet kui poliitikute huvides sõlmitavat dokumenti.

5.3. Milliste teemadega päevalehed ühiskondlikku lepet seostasid?

Valimiperioodi jooksul kerkisid üles väga erinevad teemad. Kui 2001., 2002. ja 2004.aastal seostati päevalehtedes leppega ainult ühte probleemi, siis 2003.aastal sõnastati neli erinevat teemat. Lepest huvitatud osapooltena esitleti erinevaid gruppe.

2001.aastal esitlesid päevalehed ühiskondliku leppe eesmärgina majanduse arengu probleeme ja leppe osapooltena representeeriti ettevõtjaid ja valitsust. Peamisteks kõneisikuteks olid ajakirjanikud, ettevõtjad ja poliitikud.

2002.aastal jäid majanduslikud aspektid ühiskondliku leppe esitlemisel tahaplaanile ning päevakorda tõusis tervikliku ühiskonna ja sotsiaalse dialoogi loomise vajadus. Leppe osapooltena nähti poliitikuid ja tavakodanikke. Kõneisikutena sõnastasid teema eksperdid ja poliitikud.

2003.aastal tõusis kõige intensiivsemalt päevakorda **ühiskondliku leppe sisu ja teksti teema**. Vaieldi selle üle, milliseid küsimusi lepe lahendamaks peaks ja kritiseeriti leppe teksti deklaratiivsust ja seda, et leppe väljatöötamisel jäeti mitmete oluliste osapoolte, nt ametiühingute ja kodanikuühenduste ettepanekud arvesse võtmata. Leppe teksti ja sisu representatsioonist tõusid asjast huvitatud osapoolena teisest rohkem esile poliitikuid. Kõneisikuteks olid ajakirjanikud, poliitikud ja leppe valmimisega seotud tegelased.

2003.aasta teise suurema teemaderingina võib välja tuua, et **ühiskondlikku lepet esitleti kui vahendit või mehhanismi Eesti riigi kestmajäämise ja arengu jätkamise tagamiseks**. Sõna võtsid eksperdid ja arvamussaadajad. Palju kasutati "meie"- vormis pöördumist. Artiklites osapooli väga selgelt esile ei tooda, küll võib konteksti põhjal eeldada, et sõnumite adreksaadiks peetakse valitsust, kes samas ise selles teemaderingis sõna ei võta.

Kolmanda olulise diskursusena 2003.aasta tõusis esile **ühiskondliku leppe autorite/eestkõnelejate ja leppe kritiseerijate vastastikune kriitika**, mis seisnes mõlema poole motiivide vastastikku kahtluse alla seadmises. Leppe autoritele heideti ette valelike lubaduste andmist ja ühiskondliku leppe sõlmimise soovi teesklemist, ning

pidasid lepet presidendi mainekujunduskampaaniaks. Leppe autorid väitsid vastu, et ühiskondlikust kokkuleppest eemalejääjad kritiseerivad lepet, kuna ei saa sellelt kasu lõigata. Osapooltena representeeriti poliitikuid, aga ka president Rüütli. Kõneisikuteks olid ajakirjanikud, poliitikud ja leppe väljatöötamisega seotud isikud. President Rüütli motiive kritiseerivad Eesti Päevalehe ajakirjanikud.

2003.aastal neljandaks teemaderingiks oli **ühiskondliku leppe tähtaja fikseerimise poolt ja vastu argumendid**. Artiklite sõnumid jagunesid kaheks: ühed teavitasid avalikkust leppe valmimise (järjekordsest) tähtajast, teised kritiseerisid leppe eestvedajate soovi leppe valmimise tähtaeg kindla kuupäevaga fikseerida enne, kui kõik osapooled selle sõlmimiseks valmis on. Selles diskursuses representeeriti osapooltena eeskätt president Arnold Rüütli. Kõneisikuteks ajakirjanikud ja poliitikud (kritiseerijad) ja leppe eestvedajad (põhjendasid, miks on vaja konkreetseks tähtjaks lepe sõlmida).

2004.aastal ilmus kokku ainult neli artiklit, ning neist jäi kõige enam kõlama väide, et **Eesti peaks võtma suuna teadmistepõhise ühiskonna loomisele** ja seoses sellega oluliselt korrigeerima senist hariduspoliitikat. Väite autorid leidsid, et ainult hea hariduse kaudu on võimalik vähendada sotsiaalset ebavõrdsust. Asjast huvitatud osapooltena esitleti tavakodanikke ja valitsust. Kõneisikuteks olid arvamusiidrid ja poliitikud.

Üldiselt võib väita, et 2001. ja 2002.aastal oli ühiskondliku leppe teema käsitus suuremates päevalehtedes analüütilisem (eriti 2002.aastal) ja lepet kontekstualiseeriti kui vajadust välja töötada majanduslikult ja sotsiaalselt jätkusuutlik ning terviklikult ühiskonda kujundav arengukava.

Kui 2002.aastal avaldasid kõneisikutena arvamust eksperdid ja artiklite juures viidati sageli teistele samateemalistele arvamustele, mille tulemusena tekkis ajalehes (Eesti Päevalehes rohkem kui Postimehes) teadlaste vahel diskussioon, siis 2003.aastast muutus diskursus poliitikakesksemaks. Representatsiooni tulemusena muutus leppega käsitletavate teemade ring laiemaks, kuid pealiskaudsemaks.

Arutus hakati tähelepanu pöörama leppe üksikutele küsimustele või detailidele nagu leppe tähtaeg, teksti sisu (ja pikkus) ja vaidlus selle üle, kelle motiivid ja väited on õigemad.

Siinkirjutaja arvates ei saa paraku analüütiliseks pidada ka 2003.aastal teise olulise teemana esile kerkinud ühiskondliku leppe kui Eesti riigi kestmajäämiseks vajaliku mehhanismi või vahendi küsimuse käsitlemist, sest tegemist oli leppe väljatöötajate nõ. suhtekorralduslike sõnumitega, kus tõsteti esile ühiskonnas eksisteerivaid sotsiaalseid probleeme, mida väidetavalt ühiskondliku leppe abil on võimalik lahendada. Sõnavõtjad pöördusid sageli “meie”-vormis, arvates lugejad sellega vaikimisi leppe pooldajate sekka.

Töö kolmanda järeldusena võib väita, et Eesti suuremad eestikeelsed üleriigilised päevalehed seostasid ühiskondliku leppega erinevatel aastatel erinevaid teemasid. Kõige analüütilisem oli meediakäsitus 2002.aastal, mil päevalehtedes tekkis arvamuskäsitluste autorite vahel diskussioon, ja kõige pealiskaudsem 2003.aastal, mil rõhutati üksikuid ühiskondliku leppega seotud aspekte.

Kui 2001. ja 2002.aastal esines hoiakuid kõikides kolmes kategoorias enam-vähem ühepalju, siis 2003.aastal tõusis pealkirjades tugevasti esile negatiivne hoiak ja seda kõige märgatavamalt arvamuskäsitlustes. Positiivsete pealkirjadega artikleid oli 2003.aastal kõige vähem.

Võrreldes pealkirjades väljendatud hoiakuid sama aasta artiklites autorite hoiakuga ühiskondlikku leppesse selgus, et 2002.aastal olid kõik arvamuskäsitlused kritiseeriva pealkirjaga, siis sellele vaatamata olid arvamuskäsitluste autorid leppe suhtes positiivselt meelestatud. Siinkirjutaja arvates võib seda seletada sellega, 2002.aastal olid arvamuskäsitluste autoriteks enamasti eksperdid, kes juhtisid avalikkuse tähelepanu ühiskonnas lahendamist vajavatele probleemidele, olid ise seejuures leppe poolt ja nägin leppes ühte võimalust olukorra muutmiseks.

2003.aastal domineerisid samuti negatiivse pealkirjaga arvamuskirjandid, kritiseeriv oli arvamuskirjandite autorite hoiak, kuid valdavalt olid autorid siiski positiivselt meelestatud.

Hoiakute analüüsi võib kokku võtta väitesse, et kuigi artiklites pealkirjades väljendatud hoiak ühiskondlikku leppesse oli üldiselt negatiivne, siis artiklite autorid ja kõneisikud suhtusid leppe fenomenile pigem pooldavalt.

2003.aastal ilmunud artiklites analüüs tõi esile mitmeid ühiskondliku leppe kui kõneaine kujundamise võtteid, ning eriti selgelt kahel perioodil: jaanuarist märtsini ja augustist oktoobrini. Nimetatud kuudel oli artiklites ilmutatud keskmes oluliselt suurem, kasutati intensiivselt tähelepanu koondavaid võtteid ja leppe diskussiooniga liitusid lehelugejad.

Teisest küljest muutus teemakäsitus 2003.aastal pealiskaudsemaks, analüütiline diskussioon asendus leppega seotud üksikute aspektide kirjeldamisega, mille tulemusena formeerusid neli "valjuhäälsed" sõnumit, mille osapooltena esitleti kõige sagedamini poliitikuid. Poliitikud esinesid nii arvamuskirjandite autoritena kui uudiskirjandite kõneisikutena ja infoallikatenä, ning olid kujutatud ühiskondlikku kokkulepet käsitlevate uudiskirjandite juures olevatel fotodel.

Üldiselt võib järelduse kokku võtta väitesse, et Eesti suuremad üleriigilised päevalehed raamistasid ühiskondliku leppe teemat ajavahemikul 2001-2004 erinevalt. Kõige analüütilisem oli meediakäsitus 2002.aastal, kui ekspertidest kõneisikute vahel tekkis arutelu Eesti ühiskonna arengusuundade üle. Samas ei tõstatatud 2002.aastal leppe teemat nii intensiivselt esile kui 2003.aastal.

Paljud ühiskonnagrupid jäid leppe arutelu täiesti kõrvale. Arvamuskirjanditena esitleti poliitikuid ja avalik-õiguslike ettevõtete juhte, kellest mitmed olid seotud leppe teksti koostamisega. Arvamuskirjandite seas ei olnud õpetajaid, arste, loovintelligentsi esindajaid.

Bakalaureusetöö üldine järeldus on, et Eesti suuremates eestikeelsetes päevalehtedes esitleti raamistamise tulemusena ühiskondlikku lepet kui poliitilise eliidi lepet: leppe oluliste osapooltena esitleti poliitikuid, analüütilise diskussiooni asemel uudisväärtustati üksikuid peamiselt poliitikute konstrueeritud sõnumeid. Enamikku ühiskonnagruppe jäeti ühiskondliku leppe arutelust välja ja neid ei representeeritud ka kõneisikutena.

Tulenevalt sellest Eesti Päevaleht ja Postimees ei täitnud ühiskondlikku lepet kajastades oma sotsiaalseid funktsioone (Bourdieu 2003), kuna võimalikult paljude gruppide diskussiooni asemel konstrueeriti ainult ühe ühiskonnagrupi tegelikkust.

Kokkuvõte

Massimeedia funktsioonile informeerida inimesi, on lisandunud mitmeid olulisi sotsiaalseid funktsioone täitvaid ülesandeid, nt olla avalikkuse looja, kodanikuühiskonna sotsiaalse aktiivsuse ja vaimse keskkonna kujundaja või pakkuda inimestele võimalust ühiskonna või riigi sõltumatu ja põhjaliku kriitika tegemiseks.

Teisest küljest seab ühiskond ise meediale oma väärtushinnangute ja tõekspidamistega piirid, peegeldades tagasi meedia raamistamise tulemusena auditooriumisse edastatud hoiakuid. Korduva representatsiooni käigus kujunevad raamid, kus ühed ja samad teemad, aspektid ja allikad tõusevad meedias rohkem esile kui teised ning selle tagajärjel moodustub nähtusest ühekülgne, lihtsustatud pilt.

Seetõttu võib selliste keeruliste ühiskondlike nähtuste nagu ühiskondlik kokkulepe, mis käsitlevad erinevatel etappidel erinevaid teemasid, koosnevad põhi- ja aladokumentidest, ja hõlmavad erinevaid ühiskonnagruppe, käsitlemisel massimeedias tekkida olukord, kus meedia lihtsustav raamistus pärsib avaliku arutelu tekkimist osapoolte vahel.

Käesolevas töö eesmärgiks oli uurida, kuidas eestikeelsed üleriigilised päevalehed, Eesti Päevaleht ja Postimees ühiskondliku leppe protsessi ajavahemikul 2001. - 2004.a. raamistasid?

Töös otsiti vastust, kuidas päevalehed esitlesid ühiskondliku leppe fenomeni kui kõneainet; kuidas päevalehed lepet kontekstualiseerisid ja milliseid teemasid representatsiooni käigus uudisväärtustasid?

Uurimistöö läbiviimiseks on kasutatud integreeritud tekstianalüüsi meetodit. Valimisse kuulus 147 Eesti Päevalehes ja Postimehes ajavahemikul 23.02.2001 – 22.11.2004 ilmunud ühiskondliku leppe teemalist artiklit.

Empiiriline analüüs näitas, et suuremad üleriigilised eestikeelsed päevalehed esitlesid ühiskondliku leppe teemat kui kõneainet eelkõige 2003.aastal, rõhutades just sel aastal teema tähtsust mitmete auditooriumi tähelepanu köitvate võtete nagu esiküljel viitamine, märksõnade korduv esitamine artikli olulistest osades, paigutus lehenumbriks, jne abil.

Peamiselt leidis leppe teema kajastamist arvamuskirjanduses, uudislugusid oli veidi vähem. Arvamuskirjanduse autorid ajakirjanikud ja poliitikud, seejuures mitmeid poliitikuid esitleti pigem arvamuskirjanduse kui poliitikuna. Poliitikud olid leppe teemalistes uudislugudes kõige rohkem tsiteeritud ja parafraseeritud kõneisikuteks.

Fotode analüüs näitas, et kui Eesti Päevalehes on ühiskondliku leppe teemaliste uudislugude juures oleval fotol kujutatud ettevõtjad, siis Postimehes oli uudislugude juurde paigutatud koalitsioonipoliitike fotod.

Käesoleva töö üheks järelduseks on, et Eesti suuremad päevalehed esitasid ühiskondliku kokkulepet kui kõneainet eelkõige 2003.aastal, kontekstualiseerides leppe oluliste osapooltena poliitikuid (kellest mitmeid esitati arvamuskirjanduse rollis) ja eksperte.

Analüüs tõi välja kaks erinevust kõneaine kujundamisel: kui Eesti Päevalehes olid ühiskondliku leppe artiklid paigutatud peamiselt olulisele ja teisejärgulisele kohale, siis Postimehes teisejärgulisele või vähetähtsale kohale. Teine erinevus puudutas uudislugude juures kasutatud fotode valimist: Eesti Päevalehes uudislugude juures domineerisid peamiselt ettevõtjad, Postimehes poliitikud.

Ühiskondliku leppe representatsioonil tõusis leppega seoses esile mitu erinevat teemat ja esitleti erinevaid osapooli. Kui 2001.aastal tõstatati ühiskondliku leppe eesmärgina majanduse arengu probleeme ja osapooltena representeeriti ettevõtjaid ja valitsust, siis 2002.aastal jäid majanduslikud aspektid tahaplaanile ja esile kerkis tervikliku ühiskonna ja sotsiaalse dialoogi vajadus. Osapooltena representeeriti poliitikuid ja tavakodanikke.

2003.aastal tõusid representatsiooni käigus esile neli teemadringi. Keskseks teemaks olid ühiskondliku leppe sisu ja tekstiga seotud küsimused. Osapooltena esitleti

poliitikuid ja kõneisikuteks olid ajakirjanikud, poliitikud ja leppe väljatöötamisega seotud isikud.

Teise olulise teemana esitleti ühiskondlikku lepet kui mehhanismi Eesti riigi kestmajäämise tagamiseks, kus osapooltena nähti tavakodanikke ja poliitikuid, ja kõneisikuteks olid eksperdid.

Kolmas teemadering käsitles leppe autorite ja leppe kritiseerijate vastastikust vastuolu. Osapooltena representeeriti poliitikuid, aga ka president Rüütli. Kõneisikuteks olid ajakirjanikud, poliitikud ja leppe eestvedajad.

Neljandaks esitleti päevalehtedes ühiskondliku leppe tähtaja küsimusi. Kõneisikuteks on ajakirjanikud, poliitikud ja leppe autorid. Leppe valmimise tähtajaga seotud artiklites esitletakse osapoolena president Rüütli.

2004.aastal jäi kõlama väide, et Eesti peaks võtma suuna teadmispõhiseks ühiskonnaks saamisele, sest ainult hea hariduse kaudu on võimalik vähendada sotsiaalset ebavõrdsust. Osapooltena representeeriti tavakodanikke ja valitsust.

Kõige rohkem oli negatiivse pealkirjaga artikleid ja seda just 2003.aastal. Samuti muutus arvamused autorite hoiak leppesse 2003.aastal kritiseerivamaks, kui see oli 2001. ja 2002.aastal.

Töö teiseks järelduseks on, et ühiskondliku leppe fenomeni märgatav esiletõstmine 2003.aastal, tõi kaasa muutused leppega käsitlevate teemade osas. 2002.aastal alanud analüütilise arutelu jätkamise asemel keskendusid kõneisikud 2003.aastal peamiselt leppe üksikute aspektide defineerimisele. Analüütiline diskussioon jäi avaliku sfääri arutelust välja. Analüüs näitas ka, et kõikide käsitletud teemade puhul esitleti ühe osapoolena alati poliitikuid. Poliitikud olid samal ajal ka üheks suuremaks kõneisikute grupiks.

Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö üldine järeldus, et eestikeelsed üleriigilised päevalehed uudisväärtustasid ühiskondliku leppe representatsiooni käigus leppe üksikuid aspekte ja jätsid analüüsiva arutelu tahaplaanile, raamistades ühiskondliku leppe temaatikat peamiselt poliitilise eliidi seisukohast ja eesmärkidest (lähenevad valimised, euroreferendum jne) lähtuvalt. Kuna sel viisil konstrueeriti ainult ühe ühiskonnagrupi – poliitikute – tegelikkust, siis võib järeldada, et tegemist on “meedia konstrueeritud avaliku sfääriga” (Schultz 1997).

Kokkuvõtvalt võib väita, et päevalehed ei täitnud ühiskondliku leppe teema käsitlemisel avaliku foorumi funktsioone (Bourdieu 2003), kuna võimalikult paljude gruppide diskussiooni asemel toimus üksikute huvigruppide võitlus oma sõnumite defineerimise eest.

Summary

Representing Complicated Social Phenomena through Media Frames in Daily Newspapers. On the Example of Estonian Nation Wide Daily Newspapers Eesti Päevaleht and Postimees Presenting the Phenomenon of Social Agreement.

There are several essential tasks to implement social functions in addition to the informative function of mass media; for example creating publicity, framing social activity or intellectual environment of society or offering ground to criticise independently and profoundly society or the government. On the other hand, society itself limits media through its values and beliefs by reflecting the attitudes transmitted to the auditorium as a result of media framing.

A process of recurrent representation forms frames with same themes, aspects and sources being highlighted more than the others, resulting in construction a one-sided, even simplified vision.

Therefore, the treatment of such complicated social phenomena like social/public agreement, which concerns different subjects on different stages, consists of main and subdocuments as well as includes different social groups, in mass media may result in suppressing public debate between concerned parties due to simplified frames of media.

The purpose of current research is to examine how the nation-wide Estonian daily newspapers – Eesti Päevaleht and Postimees framed social/public agreement during the period of 2001 to 2004.

The author aims to find an answer to the question of how the daily newspapers presented the phenomenon of social/public agreement as a talking-point; how the daily newspapers contextualised the agreement and what subject matters were made newsworthy in the process of representation.

The author chose integrated textual analysis to conduct the research. The sample consists of 147 articles concerning social/public agreement published in Eesti Päevaleht and Postimees during the period of 23.02.2001 – 22.11.2004.

Empiric analysis showed that major nation-wide Estonian daily newspapers presented the subject matter of social/public agreement as a talking-point mainly in year 2003, emphasizing the importance of the subject matter especially during that year by preoccupying the public attention through measures such as reference on the front page, recurrent presentation of key-words in essential parts of the article, placement within the issue etc. The subject matter was mainly expressed in feature articles, less in special topic news stories. The authors of feature articles were mainly journalists and politicians, whereby several politicians were introduced rather as opinion leaders than politicians. Different politicians were most frequently quoted and paraphrased as spokespersons.

The analysis of photographs presented along with the piece of writing, showed that while in Eesti Päevaleht entrepreneurs were most frequently imaged in connection with the subject matter of social/public agreement, in Postimees the photos of coalition politicians were most frequently used.

One of the conclusion of current research is that the major Estonian daily newspapers presented the subject matter of social/public agreement as a talking-point mainly in year 2003 by contextualizing politicians (several of which were presented as opinion leaders) and experts as important parties of the agreement.

The analysis identified two differences while forming the topic: while Eesti Päevaleht positioned the subject matter of social/public agreement as primary or secondary, Postimees positioned the subject matter mainly as secondary or insignificant. The second difference applied to the selection of photo materials used to illustrate the subject matter: while in Eesti Päevaleht photographs of entrepreneurs were dominant, in Postimees the photos of politicians were most frequently used.

Several additional subject matters and various concerned parties emerged in connection with the representation of social/public agreement. While in 2001 the economic growth

was raised as the main goal of social/public agreement, in 2002 economic aspects were receded into background and a need for public and social discussion emerged in turn. Politicians and citizens were represented as concerned parties.

In 2003, four issues emerged in the process of representation, the central issue being the content and text related matters of social/public agreement. Politicians were presented as concerned parties and journalists, politicians and persons connected with the development of the agreement were presented as spokespersons.

The second important issue appeared to be the treatment of social/public agreement as a mechanism guaranteeing the continuance of the Estonian state and government. Politicians and citizens were presented as concerned parties, experts were presented as spokespersons.

The third issue dealt with contradictions between the authors of social/public agreement and the critics. Politicians, among them Estonian President Rüütel, were presented as concerned parties; journalists, politicians and initiators of the agreement were presented as spokespersons.

The fourth issue was the deadline of social/public agreement. Journalists, politicians and authors of the agreement were presented as spokespersons. In all the articles concerning the deadline of the agreement president Rüütel was presented as the concerned party.

The main statement in 2004 was that of Estonia should change course towards becoming a knowledge based society for it is possible to reduce social inequality only through high quality education. Citizens and the government were represented as concerned parties.

The largest number of articles with negatively toned headings was published in 2003. It also became obvious that the authors' attitude towards the agreement changed in 2003, becoming more critical than it had been in the years of 2001 and 2002.

The second conclusion of current research is that the noticeable accentuation of the phenomenon of social/public agreement in 2003 lead to changes in subject matters connected to the agreement. Instead of continuing the analytical discussion that began in 2002, it appeared that the spokespersons concentrated mainly on defining single aspects of the agreement. The analytical discussion was suddenly left out of the debate of public sphere. The analysis also showed that with every covered issue, politicians were always presented as concerned parties, being at the same time one of the most prominent group of spokespersons.

Proceeding from the above mentioned the general conclusion of current Bachelor's thesis is that Estonian nation-wide daily newspapers attached value and newsworthiness in representing the social/public agreement to single aspects of the agreement, and receded the analytical discussion to the background, by framing the subject matters of the agreement through the point of view and purposes (approaching elections, Euro referendum etc) of political elite. Since only one group's – politicians – reality was constructed, it is possible to conclude that we are dealing with "public sphere constructed by media (Schultz 1997).

The author concludes by stating that Estonian daily newspapers did not implement the functions of public forum (Bourdieu 2003), because instead of including as many groups as possible into the discussion, single concerned groups competed in defining their messages.

Kasutatud kirjandus

- Bourdieu, P.** (2003). *Praktilised põhjused: teooriast*. Tallinn: Tänapäev
- Cohen, B.** (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Ghanem, S.** (1996). *Media coverage of crime and public opinion: An exploration of the second level of agenda setting*. Unpublished doctoral dissertation. Austin: University of Texas
- Gurevich, M. & Levy, M.** (1986). *Information and Meaning: Audience Explanations of Social Issues*.- J.P.Robinson ja M. Levy (toim.), *The Main Source*, lk 159-175. Beverly Hills, SA: Sage
- Habermas, J.** (2001). *Avalikkuse struktuurimuutus: uurimus ühest kodanikuühiskonna kategooriast*. Tallinn: Kunst
- Krimpe, J.** (2003). *Ühiskondlik lepe: Iirimaa kogemus*. Eesti inimarengu aruanne 2003. TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut. Tallinn: Iloprint, lk 12-15.
- Lauristin, M.** (2000). *Kas see ongi siis nüüd see Eesti aeg? Muutuste diskursus Eesti ajakirjanduses*. Kõnelev ja kõneldav inimene. Koostaja V.- R. Ruus. Tallinn: TPÜ Kirjastus, lk 63
- Leemet, K.** (2001). *Meediakriitika lähtekohad Eesti Päevalehes ja Postimehes 1999.aastal: bakalaureusetöö*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool
- Luostarinen, H.** (1996). *Citizen Kane ja infokratia*. Helsinki: Helsingin Yliopisto, lk 14
- Luukas, A.** (2000). *Eesti majandus on jõudnud teise arengufaasi*. Äripäev, 17.mai
- Lõhmus, M.** (2002). *Avalikkuse väli getostub*. Postimees, 14.mai
- McCombs, M. & Shaw, L. D.** (1997). *Communication and democracy: Exploring the Intellectual Frontiers in Agenda-Setting Theory*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Publishers

McQuail, D. (2004). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Ojaveer, H. & Nurk, G. (2004). Eesti ühiskondliku kokkuleppe kommunikeerimine ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees ajavahemikul 28.03.2003 – 20.10.2003 ja 21.06.2002 – 17.10.2003. Seminaritöö, Tartu, Tartu Ülikool.

Rousseau, J-J. (1998). Ühiskondlikust lepingust ehk Riigiõiguse põhiprintsiibid. Tallinn: Varrak.

Rüütel, A. (2001). Eesti ühiskondlik lepe vajaks uuendamist. Eesti Päevaleht, 20.juuli

Sheufele, D. A. (1999). Framing as a Theory of Media Effects. Journal of Communication, 49 (1): 103:122

Tocqueville, A. (1995). Tähelepanekuid Ameerika demokraatiast. Tallinn: Hortus Litterarum.

Tulviste, P. (2001). Kasva suureks, oma riik. Postimees, 23.veebruar

Vihalemm, P. (2004) Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965 – 2004. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 319

Ühiskondliku Leppe Sihtasutus: www.lepe.ee, juuni, 2005

Iirimaa ühiskondlik lepe: www.taoiseach.gov.ie, 28.märts 2006

Kasutatud andmeallikad

1. Aaviksoo, J. (2002). Petlik hariduslembus. Eesti Päevaleht, 9.november
2. Aaviksoo, J. (2003). Riigikukutajalt Rosimannustele. Postimees, 9.oktoober
3. Allik, J. (2002). Ühiskondliku leppe miraaž. Postimees, 14.märts
4. Allikas, A. (2003). Ühelauseline lepe. Postimees, 17.oktoober
5. Ammas, A. (2001). Suurettevõtjad suruvad parteidele /---/. Eesti Päevaleht, 26.oktoober
6. Ansip, A. (2004). Üritamata pole edu loota. Postimees, 9.september
7. Berg, M. (2002). Väikeste sammudega suure leppe poole. Eesti Päevaleht, 9.september
8. BNS (2003). Parts esitas oma arusaama ühiskondlikust lepest. Postimees, 14.oktoober
9. BNS/PM (2003). Reformierakonna lepe rõhub teadusele. Postimees, 17.oktoober
10. Ellamaa, A. (2003). Vastus on käes. Mis me sellega peale hakkame?. Postimees, 22.september
11. EPL (2001). Mart Laar pakub lepingut Eestiga. Eesti Päevaleht, 1.detsember
12. EPL (2001). Mart Laari muinasjutud. Eesti Päevaleht, 1.detsember
13. EPL (2001). Rahvuslik lepe Tallinnas. Eesti Päevaleht, 28.november
14. EPL (2002). President kutsub koostööle. Eesti Päevaleht, 25.vebruar
15. EPL (2003). Kelle lepe?.Eesti Päevaleht, 14.jaanuar
16. EPL (2003). Kokkulepped ja blankovekslid. Eesti Päevaleht, 15.vebruar
17. EPL (2003). Kuningas on alasti. Eesti Päevaleht, 2.august
18. EPL (2003). Rüütlil rahvuslik lepe käes. Eesti Päevaleht, 21.oktoober
19. EPL (2003). Ühiskondliku leppe memorandum ootab allkirju. Eesti Päevaleht, 21.oktoober
20. EPL (2003). Ühiskondliku leppe nimelise teksti viimane versioon, Eesti Päevaleht, 20.oktoober
21. Ernits, P. (2002). Kaks Eestit on realselt olemas. Postimees, 18.jaanuar
22. Ernits, P. (2003). Küsitlus: kuidas hindate Siim Kallase paari kuu /---/. Postimees, 18.jaanuar

23. Ernits, P. (2003). Missioonikonverents: ühiskondlikku lepet on vaja. Postimees, 27.mai
24. Ginter, J. (2003). Alternatiivne ühiskondlik kokkulepe. Postimees, 6.oktoober
25. Heidmets, M. (2003). Eesti tulevikuarmastus. Postimees, 21.august
26. Hõbemägi, P. (2002). Piimaga kirjutatud kõne.Eesti Päevaleht, 25.veebruar
27. Hõbemägi, P. (2003). Käsi kullas või Eesti Päevaleht, 17.oktoober
28. Ideon, A. (2002). Eesti leppe valmimise aeg lahtine. Postimees, 6.detsember
29. Jakobson, L. (2003). Erakondade hirm. Postimees, 23.oktoober
30. Kaas, K. (2001). Aadu Luukas: peaminister kiirustas Eestile lepet pakkudes. Postimees, 4.detsember
31. Kadastik, M. (2003). Eesti eliidi eeskujulikkus. Postimees, 25.oktoober
32. Kadastik, M. (2004). Kohtumiseni Monacos! Või Märjamaal?. Postimees, 3.veebruar
33. Kalamees, K. (2001). Luukas kutsus vaenuleere kokkuleppele. Eesti Päevaleht, 10.august
34. Kalamees, K. (2003). Rahvusliku leppe heaks vaja viis miljonit krooni. Eesti Päevaleht, 23.aprill
35. Kalamees, K. (2003). Rüütel peab rahvusliku kokkuleppega ootama. Eesti Päevaleht, 9.september
36. Kalamees, K. (2003). Rüütel tahab sõlmida rahvusliku /---/. Eesti Päevaleht, 28.august
37. Kalamees, K. (2003). Rüütli rahvuslik lepe sai hoo sisse. Eesti Päevaleht, 21.veebruar
38. Karpa, K. (2003). Rüütlil kiire rahvusliku leppega. Eesti Päevaleht, 14.jaanuar
39. Kelam, T. (2003). Millised on Eesti rahvuslikud huvid?. Postimees, 8.veebruar
40. Kelder, T. (2003). Räägitakse!. Postimees, 3.märts
41. Kiin, S. jt (2003). Avalik ettepanek EV Presidendile /---/. Eesti Päevaleht, 28.jaanuar
42. Kilvits, K. (2003). Kes ja milles kokku lepivad. Eesti Päevaleht, 28.märts
43. Koch, T. (2003). Keskerakond tõrjub rahvuslikku lepet. Eesti Päevaleht, 8.oktoober
44. Koch, T. (2003). Luukase lepe jäi rahvakaueks. Eesti Päevaleht, 24.oktoober

45. Koch, T. (2003). Luukase õnnetu evangeeliumitegu. Eesti Päevaleht, 16.oktoober
46. Koch, T. jt (2001). Luukas otsib lepet tulevikuks. Eesti Päevaleht, 28.november
47. Koch, T. jt (2003). Ühiskondlik lepe keskendub peamiselt Isatele ja haridusele. Eesti Päevaleht, 19.juuli
48. Kokk, A. (2003). No iga meest me ka ei kuula. Eesti Päevaleht, 15.oktoober
49. Kortspärn, E. (2003). Demagoogia ei aita. Postimees, 12.aprill
50. Kreitzberg, P. (2003). Ühiskondlik lepe pole valimisprogramm. Postimees, 13.oktoober
51. Kross, E.-N. (2003). Rahvuslik kokkulepe. Eesti Päevaleht, 20.veebruar
52. Kruuda, R. (2003). Milleks ühiskondlikud lepped? Postimees, 27.oktoober
53. Kuusk, T. (2003). Ühiskondlikust lepest. Postimees, 15.oktoober
54. Laar, M. (2001). Leping Eestiga. Eesti Päevaleht, 29.november
55. Laar, M. (2002). Valitsusel napib otsustusjulugst. Postimees, 21.juuni
56. Laev, S. (2003). Parts esitas oma leppevariandi. Eesti Päevaleht, 14.oktoober
57. Laev, S. (2003). Ühiskondlik lepe keskendub peamiselt lastega peredele. Eesti Päevaleht, 2.august
58. Larin, L. (2003). Kes kirjutab minu eest alla? Eesti Päevaleht, 18.jaanuar
59. Lauristin, M. (2003). Poliitika häbi ja lootus. Eesti Päevaleht, 25.jaanuar
60. Lõiv, K. (2003). Kes kellega lepib? Postimees, 21.oktoober
61. Luukas, A. (2001). Eesti vajab rahvuslikku kokkulepet. Eesti Päevaleht, 28.november
62. Mänd, K. (2003). Ärgem kiirustagem leppega. Postimees, 18.oktoober
63. Masso, I. (2003). Lepe ja unistus. Eesti Päevaleht, 10.märts
64. Matsulevitš, T. (2003). Eestluse väljavaated. Eesti Päevaleht, 22.august
65. Mattson, T. (2003). Euroopa Liit ei anna leppele raha. Postimees, 15.oktoober
66. Mattson, T. (2003). Juhan Parts esitleb unistust Eestist aastal 2014. Postimees, 14.august
67. Mattson, T. (2003). Lepe sihtasutus tahab riigilt 600000 lisakrooni. Postimees, 10.oktoober
68. Mattson, T. (2003). Luukas loodab ühiskondliku leppe sõlmida juba septembris. Postimees, 2. august

69. Mattson, T. (2003). Poliitikud suhtuvad skeptiliselt ühiskondliku leppe projekti. Postimees, 8.august
70. Mattson, T. (2003). Rahva seas hinnatud parteid jätsid ühiskondliku leppe allkirjadeta. Postimees, 21.oktoober
71. Mattson, T. (2003). Rüütel otsib ühiskondliku leppe sisevaidlustes kompromissteksti. Postimees, 30. juuli
72. Mattson, T. (2003). Rüütel tahab ühiskondliku leppe kiiret allkirjastamist. Postimees, 6.august
73. Mattson, T. (2003). Siim Kallas koostab nädalaga uue tõhusa ühiskondliku leppe. Postimees, 9.oktoober
74. Meikar, S. (2003). Ühiskondlik lepe – kellele ja kuidas?. Postimees, 15.august
75. Mikelsaar, R.-H. (2003). Ühiskondlik lepe ellu!. Postimees, 1.november
76. Muuli, K. (2001). Leping Eestiga. Postimees, 3.detsember
77. Muuli, K. (2003). Keerulised küsimused, lihtsad vastused. Postimees, 21.veebruar
78. Narusk, A. (2003). Ametiühingud nõuavad töoinimese arvestamist /---/. Eesti Päevaleht, 4.september
79. Noorlind, E. (2003). Euroliit ja ühiskondlikud kokkulepped. Eesti Päevaleht, 26.september
80. Ojakivi, M. (2003). Aadu Luukas: tänane on alles pika tee algus. Eesti Päevaleht, 20.oktoober
81. Ojakivi, M. (2003). Keskerakond ütles lõplikult “ei”. Eesti Päevaleht, 20.oktoober
82. Ojakivi, M. (2003). Rüütli-Luukase leppe konkreetseteks /---/. Eesti Päevaleht, 20.oktoober
83. Piirsalu, J. (2003). Rüütli leppetekst peab tähtsaks nelja valdkonda. Eesti Päevaleht, 20.veebruar
84. Piirsalu, J. (2003). Ühiskondlik lepe jääb oluliste allkirjadeta. Eesti Päevaleht, 13.oktoober
85. PM Online (2003). Luukas, Aaviksoo ja Kender tahavad kokku leppida. Postimees, 15.oktoober
86. Põld, A. (2003). Rahvusliku leppe sõlmimist hakkab vedama sihtasutus. Eesti Päevaleht, 19.märts

87. Poll, L. (2003). Igale eestlasele oma lepe. Postimees, 10.oktoober
88. Postimees (2001). Küsitlus: Kas Eesti vajab rahvuslikku lepet? /---/. Postimees, 4.detsember
89. Postimees (2001). Laari leping Eestiga. Postimees, 4.detsember
90. Postimees (2002). Küsitlus: kuidas hindate Siim Kallase paari /---/. Postimees, 18.jaanuar
91. Postimees (2002). Omariiklus kohustab. Postimees, 23.veebbruar
92. Postimees (2002). Üksmeele lepe. Postimees, 10.juuni
93. Postimees (2003). Aaviksoo: kodanikuühiskond areneb edasi. Postimees, 21.oktoober
94. Postimees (2003). Eesti edu 2014. Postimees, 22.oktoober
95. Postimees (2003). Kaks küsimust: vastab Agu Laius. Postimees, 1.november
96. Postimees (2003). Kaks küsimust: vastab Mati Heidmets. Postimees, 31.juuli
97. Postimees (2003). Kaks küsimust: vastab Merle Haruoja. Postimees, 25.august
98. Postimees (2003). Konkurss rahvuslikule leppele. Postimees, 14.august
99. Postimees (2003). Küsitlus: milles peab teie erakond rahvusliku /---/. Postimees, 8.veebbruar
100. Postimees (2003). Mati Heidmets: võistlus ühiskondliku leppe ümber on mõttetu. Postimees, 21.august
101. Postimees (2003). Otsigem ühisosa. Postimees, 15.oktoober
102. Postimees (2003). Rüütel ei taha olla ühiskondliku leppe patroon. Postimees, 20.veebbruar
103. Postimees (2003). Ühiskondlik kokkulepe valmib sügiseks. Postimees, 21.veebbruar
104. Postimees (2004). Murelik rahvas. Postimees, 3.jaanuar
105. Priimägi, L. (2003). Mittesöödav paber. Postimees, 15.oktoober
106. Priimägi, L. (2003). Ühiskondlik lepe ja euroliit. Eesti Päevaleht, 19.august
107. Püüa, M. (2002). President Rüütel tahab rahvaga ühiskondlikku lepet sõlmida. Postimees, 25.veebbruar
108. Raukas, M. (2002). Väärakuse defitsiit. Eesti Päevaleht, 5.november
109. Reiljan, V. (2003). Ühiskondlik lepe kui teine hingamine. Postimees, 17.oktoober

110. Reinap, A. (2001). Sõõrumaa: Riigi rolli tuleb vähendada. Postimees, 11.aprill
111. Reinas, P. (2003). Ühiskondlik kokkulepe augustivalguses. Eesti Päevaleht, 21.august
112. Rosimannus, R. (2003). Leping, mida pole. Postimees, 22.september
113. Rüütel, A. (2001). Eesti ühiskondlik lepe vajaks uuendamist. Eesti Päevaleht, 20.juuli
114. Rüütel, A. (2002). Vabariigi presidendi vastus 58 organisatsiooni /---/. Postimees, 24.oktoober
115. Rüütel, A. (2002). Vajame uut ühiskondlikku lepet [väljavõte kõnest]. Postimees, 25.veebruar
116. Saarts, T. (2003). Poliitikute eralõbu. Eesti Päevaleht, 24.oktoober
117. Sahk, J. (2002). Valu riigi pärast. Postimees, 15.oktoober
118. Šank, E. (2003). Ühiskondlik lepe näitab meie ühist vastutust. Postimees, 20.veebruar
119. Seaver, U. (2003). Suurparteid jätavad leppe toetuseta. Postimees, 20.oktoober
120. Sinissaar, T. (2003). Eesti asi eesti moodi. Eesti Päevaleht, 10.september
121. Sinissaar, T. (2003). Vaid haritud inimesed panevad raha “tööle”. Postimees, 21.august
122. Susi, E. (2003). Olematu rahvuslik kokkulepe. Postimees, 2.aprill
123. Sutrop, U. (2003). Hirmul on suured silmad. Postimees, 24.september
124. Sutrop, U. (2003). Ühiskondlik lepe lepitab. Eesti Päevaleht, 12.september
125. Tamm, J. (2003). Aus mäng pragmaatilises ühiskonnas. Postimees, 18.oktoober
126. Tanner, R. (2003). Rahvuslik lepe – kas taotleme õiglust. Eesti Päevaleht, 24.jaanuar
127. Tarand, A. (2002). Säästev areng või aregnupeetus. Eesti Päevaleht, 30.november
128. Tarand, K. (2003). Lepime siis kokku!. Eesti Päevaleht, 3.jaanuar
129. Tiks, M. (2003). Täna mängime Eesti riiki. Postimees, 6.oktoober
130. Toomet, V. (2003). Händikäp ettevõtjatele. Eesti Päevaleht, 17.oktoober
131. Toomet, V. (2003). Tööandjat Keskliit lõhki. Eesti Päevaleht, 21.oktoober

132. Tulviste, P. (2001). Kasva suureks, oma riik. Postimees, 23.veebruar
133. Ubakivi, R. (2003). Kokkuleppe võimalikkus. Postimees, 22.veebruar
134. Uusen, E. (2003). Peatagem pahupoolsus. Postimees, 17.juuni
135. Veidemann, A. (2002). Dialoogi nimel. Postimees, 24.mai
136. Veidemann, A. (2002). Vajame kokkulepet kokkuleppeks. Postimees, 20.detsember
137. Veidemann, A. (2003). President kutsus erakondi sisulisele arutelule. Postimees, 21.veebruar
138. Veidemann, A. (2003). Vangi dilemma. Postimees, 11.oktoober
139. Veidemann, A. (2004). Kokkuleppel puudub alternatiiv. Postimees, 22.november
140. Veidemann, R. (2003). Alasti kuningad. Postimees, 20.oktoober
141. Vetik, R. (2002). Eesti vajab uut ühiskondlikku kokkulepet. Eesti Päevaleht, 4.september
142. Vetik, R. (2003). Eduviljad kuuluvad kogu ühiskonnale. Postimees, 23.mai
143. Vihalemm, P. (2002). Arengukriis kestab. Eesti Päevaleht, 30.august
144. Viik, L. (2002). Kampaaniad kinnistavad suletust. Postimees, 16.september
145. Viik, L. (2003). Pärast leppeid saagu selgus. Eesti Päevaleht, 20.oktoober
146. Vöörman, M. (2003). Teenin riiki!?. Postimees, 16.august
147. Vsevirov, D. (2003). Ühiskond ja kokkulepped. Postimees, 20.september

Lisa 1

Ülevaade Iirimaa ühiskondliku kokkuleppe sõlmimise etappidest

Iirlaste leppe idee pärineb eelmise sajandi kaheksakümnendate aastatest, mil Suurbritannias aga ka mujal Lääne-Euroopas levis *laissez-faire* poliitika ehk liberaalne mõtteviis, mille kohaselt riik on halb peremees ja majandussüsteem on seda efektiivsem, mida vähem riik sellesse sekkub. Printsipi pooldajad lähtuvad eeldusest, et igaüks individuaalselt on oma õnne sepp.

Tulemuseks oli järjest suurenev inflatsioon, mis põhjustas töötajate nõudmisi palkade tõstmiseks ja avalike teenuste suurendamiseks, ja millest omakorda tekkis vajadus maksude tõstmiseks. Maksukoormuse suurenemise survele hakkas aga ettevõtlus koomale tõmbuma ja paljud töövõtjad kaotasid töö. Näiteks Iirimaal oli 1987.aastal 242,000 töötut, mis moodustas 18,5 % kogu Iiri tööjõulisest elanikkonnast, neist 73,000 inimest olid vanuses kuni 25 eluaastat (Programme for National Recovery 1987). Tööotsingud sundisid inimesi mujale emigreeruma ning aastas siirdus mujale umbes 30,000 inimest, mis oli enam-vähem samapalju, kui palju sündis aastas lapsi juurde (Programme for National Recovery 1987).

Kriisist väljapääsemiseks otsiti lahendusi ning selleks viis Iiri Riiklik Majandus- ja Sotsiaalkomisjon (*National Economic and Social Council*) 1986.aastal läbi põhjaliku uurimuse olukorrast, mille tulemustest lähtuvalt koostati riiklik arengukava järgmiseks neljaks aastaks (*A Strategy for Development 1986-1990*). Arengukava sisaldas konkreetseid ettepanekuid Iirimaa majanduse turgutamiseks ja inimeste sotsiaalse kindluse suurendamiseks (www.taoiseach.gov.ie, 28.märts 2006).

1987.aasta oktoobris sõlmiti tööandjate, riigi ja ametiühingute vahel kokkulepe "Programm ühiskonna paranemiseks 1987-1990" (*Programme for National Recovery 1987-1990*), mille põhiraskus seisnes selles, et leppe tulemusena loodetud hilisema majanduskasvu viljad jaotatakse kõigi osapoolte huvides ühtemoodi (Krimpe 2003).

Selles lepatakse kokku, et ametiühingud külmutavad teatud perioodiks oma palganõudmised, tööandjad garanteerivad tööhõive säilimise, nn musta tööjõu mittekasutamise ja riik ei suurenda sel perioodil maksukoormust. Oluliseks peetakse ka uute töökohtade loomist. Programmis 1987-1990 on majandussektorite kaupa välja toodud, kui palju üks või teine sektor on võimeline uusi töökohti loodama ja toodangut suurendama. Näiteks elektroonikatööstuselt oodati nimetatud perioodi jooksul 3000 uue töökoha loomist, tööriistade valmistajad pidid stabiilse majanduskeskkonna tingimustes olema võimelised viie aasta jooksul suurendama oma toodangu mahtu 5 miljonilt naelalt 20 miljonile naelale ning palkama selle aja jooksul ühtekokku kuni 1000 uut töötajat, merenduses oli hinnanguliselt võimalik luua juurde 2000 täisajaga töökohta ning teist samapalju osalise tööajaga kohta; riigi osalusega lennukimootoreid remontivalt ettevõttelt Airmotive Ireland oodati 50 töökoha lisandumist (www.taoiseach.gov.ie, 28.märts 2006).

Aastatel 1990- 2003 valmib veel rida täiendavad kokkuleppeid: “Programm majandusliku ja sotsiaalse progressi läbiviimiseks perioodil 1990-1993” (*Programme for Economic and Social Progress 1990-1993*), “Konkurentsivõime ja tööhõive suurendamise programm perioodiks 1994-1997” (*Programme for Competitiveness and Work 1994-1997*). 2000.aastal alla kirjutatud dokument “Partnerlus 2000” (*Partnership 2000*) kujutab endast tagasivaadet tehtud tööle ja osapoolte kinnitust, et soovitakse koostööd jätkata ning pakutakse ideid, kuidas seda 21.sajandi tingimustes paremini teha. Lepe “Programm edukuse ja õigluse suurendamiseks 2000-2002” (*Programme for Prosperity and Fairness 2000-2002*) keskendub küsimustele, kuidas kaasata rohkem kodanikke ühiskonnaga seotud küsimustes osalema, kuidas vähendada sotsiaalset ebavõrdsust, kuidas adapteerida kodanike infoühiskonnaga, kuidas säilitada majanduse konkurentsivõimelisust teiste maadega, sh Euroopa Liidu liikmesriigina.

Leping “Programm edu säilitamiseks 2003-2006” (*Sustaining Progress 2003-2006*) valmis 2003.aasta kevadel ning selle põhiprobleemiks on Iirimaa majanduse konkurentsivõimelisuse tagamine globaliseerivas maailmas, küsimused sellest, kuidas kaitsta ja säilitada looduskeskkonda, kuidas suurendada kodanike sotsiaalset heaolu ja lahendada sisserändajatega seotud probleeme.

Viimati valminud dokumendis, milleks on strateegiakava aastateks 2005-2007

(*Strategy Statement 2005- 2007*) on prioriteediks Põhja-Iirimaa rahu säilitamist ning Belfasti lepingu täies mahus täitmist. Muud olulised eesmärgid on säilitada kõrge tööhõive tase (käesoleval ajal on Iirimaal töötuid 4% elanikkonnast); suurendada riigisiseseid investeeringuid, sh moderniseerida avalikke teenuseid; osaleda rahvusvahelises teadustöös (www.taoiseach.gov.ie, 28.märts 2006).

Kõikide dokumentide allakirjutamisele eelneb umbes aastapikkune leppe väljatöötamise protsess tööühmades, kus enne järjekordse põhilepingu sõlmimist pannakse kokku ja tehakse avalikult teatavaks n.-ö. tööjuhisele selle kohta, kuidas konkreetse kokkuleppe aluseks olevaid probleeme tuleks tööühma arvates lahendada. Väljatöötamise protsessi on kaasatud võimalikult paljusid sotsiaalpartnereid, kellel on oma esindaja igas tööühmas. Iirlased on veendunud, et leppe osapoolte otsene kaasahaaratus leppe väljatöötamise protsessi kõikides staadiumites aitab kaitsta kõikide osapoolte huve ja aitab tagada usalduse tekkimist tehtu suhtes (Krimpe 2003).

Sarnast järk-järgult lähenemise taktikat kasutatakse ka ühiskondlikus lepingus käsitletavate teemade kajastamisel, kus kokkuleppimine toimub n.-ö valdkonni. Viieteistkümne aasta jooksul on leppes osalejate hulk tasapisi kasvanud ja koondab tänaseks umbes 20 erinevat huvigrupi, koondades enda ümber nelja suurt rühma: töövõtjaid, tööandjaid, põllumajandusorganisatsioone ning mittetulundus- jt kodanikeühendusi.

Poliitilised erakonnad ja valitsus otseselt ühiskondliku lepingu osapoolte hulka ei kuulu ja läbirääkimistel ei osale. Valitsus koos konkreetse leppe osapooltega osaleb leppe täitmist jälgiva Ühiskondliku Leppe Komitee (*Central Review Committee*) töös kui monitoorija, jälgides, kuidas kokkulepitud kohustusi täidetakse. Komitee, mille tööd juhib peaministri büroo, on kohustatud valitsusele ja teistele lepingupartneritele tehtud töö üle aru andma.

Vajadusel kaasatakse töösse antud valdkonda tundvaid konsultante (www.taoiseach.gov.ie, 28.märts 2006).

Lisa 2

Artiklite kodeerimisleht

1. Artiklite tüüp

1.1 Arvamuslugu

1.1.1 Iseseisev arvamus

1.1.2 Juhtkiri

1.1.3 Essee

1.1.4 Lugejakiri

1.1.4.1 Päeva kiri

1.1.5 Kommentaar

1.1.6 Repliik

1.1.7 Karikatuur

1.2 Uudislugu

1.2.1 Intervjuu

1.2.2 Küsitlus

2. Artikli autor

2.1 Ajakirjanik/Meediakanal

2.2 Poliitik

2.2.1 Eesti Keskerakond

2.2.2 Eestimaa Rahvaliid

2.2.3 Isamaaliit

2.2.4 Reformierakond

2.2.5 Res Publica

2.2.6 Sotsiaaldemokraatlik Erakond (endise nimega Rahvaerakond Mõõdukad)

2.2.7 Muu erakond

2.3 Arvamusliider

2.4 Ekspert

2.5 Lehelugeja

2.6 Ettevõtja

2.7 Eesti Vabariigi president

2.8 Ühiskondliku Kokkuleppe Sihtasutuse töötaja

2.9 Autor puudub

3. Allikad

3.1 Ajakirjanik/Meediakanal

3.2 Arvamusliider

3.3 Ametnik

3.4 Ekspert

3.5 Ettevõtja

3.6 Poliitik /Erakond

3.6.1 Eesti Keskerakond

3.6.2 Eestimaa Rahvaliid

3.6.3 Isamaaliit

3.6.4 Reformierakond

3.6.5 Res Publica

3.6.6 Sotsiaaldemokraatlik Erakond (endise nimega Rahvaerakond Mõõdukad)

3.6.7 Muu erakond

3.7 President Arnold Rüütel

3.8 Proua Ingrid Rüütel

3.9 PR-töötaja

3.10 Ühiskondliku Leppe Sihtasutuse töötaja

3.11 3. sektori töötaja/Mittetulundusühingu töötaja

4. Fotodel kujutatud isikud

4.1 Ajakirjanik/Meediakanal

4.2 Arvamusliider

4.3 Ametnik

4.4 Ekspert

4.5 Ettevõtja

4.6 Poliitik /Erakond

4.6.1 Eesti Keskerakond

4.6.2 Eestimaa Rahvaliid

4.6.3 Isamaaliit

- 4.6.4 Reformierakond
- 4.6.5 Res Publica
- 4.6.6 Sotsiaaldemokraatlik Erakond (end. nimega Rahvaerakond Mõõdukad)
- 4.6.7 Muu erakond
- 4.7 President Arnold Rüütel
- 4.8 Proua Ingrid Rüütel
- 4.9 PR-töötaja
- 4.10 Ühiskondliku Leppe Sihtasutuse töötaja
- 4.11 3.sektori /Mittetulundusühingu töötaja

5. Teema fokuseerimine

- 5.1 Tekstide paigutusega lehenumbris
 - 5.1.1 Paigutus esilehel
 - 5.1.2 Oluline paigutus
 - 5.1.3 Teisejärguline paigutus
 - 5.1.4 Vähetähtis paigutus
- 5.2 Esikülje viitamise kaudu
- 5.3 Tekstilt tekstile viitamise kaudu
- 5.4 Sama lehenumbri piires erineva arvamuse kaudu
- 5.5 Sama lehenumbri piires seotud uudislugude kaudu

6. Pealkirjade tonaalsus

- 6.1 Kriitiline
- 6.2 Neutraalne
- 6.3 Positiivne

7. Tekstides väljendatud reetori hoiak Ühiskondlikku kokkuleppesse

- 7.1 Leppe poolt
- 7.2 Pigem leppe poolt
- 7.3 Neutraalne
- 7.4 Pigem leppe vastu
- 7.5 Leppe vastu
- 7.6 Ei selgu

Lisa 3 (1) Eesti Päevalehes ja Postimehes aastatel 2001 – 2003

kajastatud Eestis toimunud olulised sündmused

Postimees		
2001	<p>jaanuar veebruar märts aprill mai juuni juuli august september</p> <p>oktoober november detsember</p>	<p>Raudtee erastamise skandaal (nn Angotti skandaal) Mart Laari pildiskandaal presidendivalimiste kampaania avalöök ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat Haridusministeeriumi Tartusse kolimine ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat haridusreform, Eesti märgi projekti algus, metanoolimürgistused Pärnumaal 9/11 New York elektrihinna tõus, presidendivalimised erakondade vaidlused astmelise tulumaksu üle Mart Laar teatab kavatsusest peaministri ametist tagasiastuda; IL, KE ja RE võimuvõitlus Tallinnas mille tulemusena Jüri Mõis loovutab linnapea koha Edgar Savisaarele</p>
2002	<p>jaanuar veebruar märts aprill mai juuni juuli august september oktoober november detsember</p>	<p>KE ja RE kaksikliidu moodustamine, Siim Kallas saab peaministriks vabariigi aastapäeva tähistamine, president Rüütli ordeniskandaal ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat Juri Ustimenko Eurovisiooni lauluvõistlus Tallinnas ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat K. Ojulandi ja I. Tarandi vaheline vastuolu ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat KOV valimised NATO-ga liitumiskõnelused 2003.a. Kevadel toimuvad RK valimised</p>
2003	<p>jaanuar veebruar märts</p> <p>aprill mai juuni</p> <p>juuli august september</p> <p>oktoober</p> <p>november</p>	<p>RL valimised, politseijuhtide korteriskandaal RK valimised, A. Seppiku monumendiskandaal RK valimised, RP võimule tulemine, Koosmeele Koalitsiooni loomine (3R) Tõnis Paltsu maksuskandaal Ken-Marti Vaheri kiiruseületamine, Monika Salu suur preemia erakondade vahelised erimeelsused euroliiduga ühinemisega seoses; politseijuhtide pistiseskandaal; haiglajuhtide suured preemiad; Monika Salu suur preemia eelseisev euroreferendum eelseisev euroreferendum euroreferendum; Anna Lindhi mõrvamine; Tõnis Paltsu tagasiastumine rahandusministri kohalt erimeelsused erakondade vahel ÜL teksti osas; Antropovi Hummeri-skandaal; vaidlus vanemahüvitise üle valitsuskriis (ajendatud erakondade erimeelsusest tulumaksu ja vanemahüvitise küsimuses)</p>

**Lisa 3 (2) Eesti Päevalehes ja Postimehes aastatel 2001 – 2003
kajastatud Eestis toimunud olulised sündmused**

Eesti Päevaleht		
2001	jaanuar veebruar märts aprill mai juuni	presidendivalimiste kampaania algus Raudtee erastamine; Laari pildiskandaali ilmsikstulek; Tallinna võimutüli, valitsuskriis (seoses pildiskandaaliga) presidendivalimiste kampaania Jüri Mõisa ja Reformierakonna tüli Lennusadama ala pärast presidendivalimised, Tallinna võimutüli jätkub, Mõisa tagasi- astumine Tallinna linnapea kohalt Tõnis Paltsust saab Tallinna linnapea
	juuli august september oktoober november	presidendivalimised presidendivalimised 9/11 New Yorgis; metanoolimürgistus Pärnumaal Arnold Rüütli presidendiks valimine valitsuskriis (Mart Laar teatab kavatsusest tagasi astuda järgmise aasta alguses
2002	jaanuar veebruar märts aprill mai juuni juuli august september oktoober november detsember	uue valitsuse moodustamine; RE ja KE kaksikliidu loomine; Siim Kallas saab peaministriks taliolumpiamängud; NATO laienemise teemad sügisel toimuvad KOV valimised; Mount Everesti vallutamine Marge Valdmanni juhtum Eurovisiooni lauluvõistlus Tallinnas; Juri Ustimenko ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat K. Ojulandi ja I. Tarandi tüli A. Violi kasiino-skandaal Alo Streimanni Eesti Posti juhiks valimise skandaal KOV valimised ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat ei ole ühtegi teistest eristuvat teemat
2003	jaanuar veebruar märts aprill mai juuni juuli august september oktoober november detsember	NATO laienemise läbirääkimised; eelseisvad RK valimised A. Seppiku monumendiskandaal; ÜL memorandum allkirjastamine; Eesti Vabariigi 85. aastapäev RK valimised: Koosmeele Koalitsiooni (RP, RE, RL) loomine Concordia ülikooli pankrot; EL liitumislepingu heakskiitmine euroreferendumi kampaania euroreferendumi kampaania euroreferendumi kampaania euroreferendumi kampaania mõnede RP fraktsiooni liikmete lahkumine Riigikogust; Rüütel tahab sõlmida ÜL enne 14. septembri rahvahääletust ühiskondliku kokkuleppe allkirjastamine Estonias; vanemahüvitise debatt; Antropovi Hummer-skandaal valitsuskriis (erakondade erimeelsus vanemahüvitise ja tulumaksu määrade küsimuses; Rahvaliid ähvardab R3-st lahkuda) Tõnis Paltsu maksuskandaal